

LOS CANONES DEL DERECHO PROCESAL DE LA IGLESIA LATINA COMPARADOS CON LOS DE LA IGLESIA ORIENTAL

Advertencias.—1.° Los 576 cánones del Motu Proprio “*Sollicitudinem Nostram*”, “De Judiciis pro Ecclesia Orientali”, están divididos en tres *Partes*, de las que la *Primera: De judiciis in genere* (cáns. 1-225), comprende *siete Capítulos*: 1.° De potestate ordinaria et delegata (cáns. 5-13); 2.° De foro competenti (cáns. 14-31); 3.° De variis tribunalium gradibus et speciebus (cáns. 32-93), subdividido en cinco artículos; 4.° De modis evitandi iudicia (cáns. 94-122), con dos artículos; 5.° De disciplina in tribunalibus servanda (cáns. 123-160), que contiene cinco artículos; 6.° De partibus in causa (cáns. 161-183), con dos artículos; 7.° De actionibus et exceptionibus (cánones 184-225), subdividido en siete artículos.

La *Segunda Parte: De iudicio contentioso* (cáns. 226-506), se divide en *cuatro Secciones: Primera* (“De iudicio contentioso in genere”), contiene *doce Capítulos*: 1.° De causae introductione (cáns. 226-247), con dos artículos; 2.° De litis contestatione (cáns. 248-253); 3.° De litis instantia (cáns. 254-263); 4.° De interrogationibus partibus in iudicio faciendis (cáns. 255-268); 5.° De probationibus (cáns. 269-360), con siete artículos; 6.° De causis incidentibus (cáns. 361-381), con tres artículos; 7.° De processu publicatione, de conclusione in causa et de causae discussione (cáns. 382-391); 8.° De sententia (cáns. 392-401); 9.° De iuris remediis contra sententiam (cáns. 402-428), con tres artículos; 10.° De re iudicata et de restitutione in integrum (cánones 429-434); 11.° De expensis judicialibus et gratuito patrocinio (cáns. 435-444), con dos artículos; 12.° De executione sententiae (cáns. 445-452).—*Sectio II* (“De iudicio contentioso coram unico iudice”) (cáns. 453-467).—*Sectio III* (“De causis matrimonialibus”) (cáns. 468-500), comprende *siete Capítulos*: 1.° De foro competenti (cáns. 468-473); 2.° De tribunali constituendo (cáns. 474-477); 3.° De iure accusandi matrimonium et postulandi dispensationem super rato et non consummato (cáns. 478-480); 4.° De probationibus (cáns. 481-489); 5.° De publicatione processus, conclusione in causa et sententia (cáns. 490-492); 6.° De appellationibus (cáns. 493-497);

7.º De casibus exceptis a regulis hucusque traditis (cáns. 498-500).—*Sec-
tio IV* (“De causis contra sacram ordinationem”) (cáns. 501-506).

Parte Tercera: De iudicio criminali (cáns. 507-576), con dos Capítu-
los: 1.º De iis quae praeceunt iudicio criminali, con tres artículos (cáns. 507-
528); 2.º De ipso iudicio criminali (cáns. 529-576), con siete artículos.

2.º Van en *VERSALITAS* los números de los cánones del Código de la Igle-
sia latina, y a continuación de cada uno de ellos el número del canon del
Motu Proprio en *cursiva*, anotándose solamente las variantes que el texto
del Motu Proprio “Sollicitudinem Nostram” ofreciere en relación con el
texto del Código de la Iglesia latina.

3.º Cuando a un canon del Código de la Iglesia latina no siguiere la
anotación de otro del Motu Proprio referido, indica que no tiene correspon-
dencia, como igualmente carece de correspondencia en el Código de la Iglesia
latina el canon de la Iglesia oriental al que no precede canon ninguno de
nuestro Código.

4.º Se corresponden, y no lo notamos como variante en el texto: “Or-
dinarius = Hierarcha”, “Vicarius generalis = Syncellus”, “Vicarius capi-
tularis = Administrator eparchiae vacantis”, “Officialis = Vicarius judi-
cialis”, “Vice-officialis = Vices gerens vicarii”, “Judices synodales = ju-
dices eparchiales”, “Dioecesis = eparchia”, “Dioecesanus = eparchialis”.

5.º Antes de los cánones del Libro *De processibus*, recogeremos los que
el Motu Proprio reproduce, tomándolos de otros libros anteriores del Cód-
igo de la Iglesia latina.

LIBER II.—DE PERSONIS.—TITULUS V.—DE POTESTATE ORDINARIA ET
DELEGATA

CAN. 199, § 1 = *can. 5, § 1.*

CAN. 199, § 2 = *can. 5, § 2. ...nisi persona propter suas qualitates electa
fuerit, aut...*

CAN. 199, § 3 et 4 = *can. 5, § 3: Potestas delegata ab eo qui... potesta-
tem, si delegetur ad universitatem negotiorum, potest in singulis casibus
subdelegari; si vero ad singula negotia, subdelegari potest tantummodo...*

CAN. 199, § 5 = *can. 5, § 4.*

CAN. 200 = *can. 6.*

CAN. 201, § 1 = *can. 7, § 1. ...exerceri, nisi expresse aliter statuatur.*

CAN. 201, § 2 = *can. 7, § 2. ...territorium, salvo praescripto can. 152.*

CAN. 202.

CAN. 203, § 1 = *can. 8, § 1*. Delegatus qui, vel quod ad res vel quod ad personas attinet, mandati...

CAN. 203, § 2 = *can. 8, § 2*. Fines tamen excessisse...

CAN. 204.

CAN. 205, § 1 = *can. 9, § 1*. Si plures jurisdictionem delegatam obtinuerint ad idem negotium et dubitetur utrum delegata fuerit singillatim an collegialiter exercenda, praesumitur facta collegialiter in re judiciali; secus, singillatim.

CAN. 205, § 2 = *can. 9, § 2*. Pluribus singillatim delegatis...

CAN. 205, § 3 = *can. 9, § 3*. ...omnes, ut actus valeant in negotio...

CAN. 206 = *can. 10*. Pluribus diverso tempore delegatis... expresse revocatum est.

CAN. 207, § 1 = *can. 11, § 1*. ...delegantis, nisi aliud ex additis clausulis appareat aut rescriptum contineat potestatem alicui factam concedendi gratiam peculiaribus personis in eodem expressis, et res integra sit.

CAN. 207, § 2.

CAN. 207, § 3 = *can. 11, § 2*. ...quoque delegata potestas expirat...

CAN. 208 = *can. 12, § 1*. Nisi aliter jure caveatur, potestas jurisdictionis sive ordinaria sive delegata suspenditur legitima appellatione interposita, excepto casu quo forte appellatio sit tantum cum effectu devolutivo.

Can. 12, § 2. Haec potestas non suspenditur interposito recursu, nisi aliud jus expresse caveat.

CAN. 209 = *can. 13*. ...supplet Ecclesia.

TIT. VIII. CAPUT IV. ART. III.

CAN. 385, § 2 = *can. 41, § 3*. ...infra quatuor.

CAN. 386, § 1 = *can. 42, § 1*. Judicibus eparchialibus medio tempore inter unum et alium Conventum eparchialem demortuis... substituatur auditis consultoribus eparchialibus.

CAN. 386, § 2 = *can. 42, § 2*. Quae regula servetur etiam in judicibus eparchialibus constituendis quoties Conventus eparchialis non habeatur.

CAN. 387, § 1 = *can. 43, § 1*. Judices eparchiales, sive in Conventu eparchiali sive extra Conventum constituti, post decem annos a suscepto officio vel etiam prius adveniente novo eparchiali Conventu eodem cadunt; possunt...

CAN. 387, § 2 = *can. 43, § 2*. Qui loco judicum eparchialium deficientium...

CAN. 388 = *can. 44*. Judices eparchiales removeri ab Episcopo possunt gravi de causa, et auditis, nisi contrarium opportunum ipse duxerit, eparchialibus consultoribus.

LIBER IV.—DE PROCESSIBUS. PARS I, DE JUDICIIS

CAN. 1.552, § 1 = *can. 1, § 1.*

CAN. 1.552, § 2, 1.º = *can. 1, § 2, 1.º ...vindicanda, vel facta juridica, quae per judicem declarari earundem personarum interest; et tunc...*

CAN. 1.552, § 2, 2.º = *can. 1, § 2, 2.º*

CAN. 1.553, § 1, 1.º, 2.º = *can. 2, § 1, 1.º, 2.º.*

CAN. 1.553, § 1, 3.º = *can. 2, § 1, 3.º ...fori gaudentes.*

CAN. 1.553, § 2 = *can. 2, § 2.*

CAN. 1.554 = *can. 3. ...puniri potest, et privatur...*

CAN. 1.555, § 1 = *can. 4.*

CAN. 1.555, § 2 ET 3.

SECTIO I.—DE JUDICIIS IN GENERE

TITULUS I.—DE FORO COMPETENTI

CAN. 1.556 = *can. 14.*

CAN. 1.557, § 1, 1.º = *can. 15, 1.º ...supremum actu tenent... horumque conjuges, filios...*

CAN. 1.557, § 1, 2.º = *can. 15, 2.º S. R. E. Cardinales et Patriarchae.*

CAN. 1.557, § 1, 3.º = *can. 15, 3.º ...titulares, firmo praescripto can. 17.*

CAN. 1.557, § 2, 1.º = *can. 16, § 1, 1.º. Firmo praescripto can. 15, coram tribunalibus Sedis Apostolicae conveniri debent: 1.º Episcopi residentiales in contentiosis, et, Syncellis exceptis, ceteri locorum Hierarchae sive in contentiosis sive in criminalibus, dummodo Patriarchae vel Archiepiscopo non subjiciantur aut, si subjiciantur, domicilium vel quasi-domicilium extra patriarchatus vel archiepiscopatus habeant;*

CAN. 1.557, § 2, 2.º = *can. 16, 2, 2.º. Personae ecclesiasticae, sive physicae sive morales, quae Superiorem infra Romanum Pontificem non habent.*

CAN. 1.557, § 3 = *can. 16, § 2.*

Can. 17, § 1, 1.º. Patriarchae cum Synodo permanenti competit judicare Episcoporum sibi subjectorum, qui domicilium vel quasi-domicilium in patriarchatu habent, causas criminales minores, quae nempe poenam privationis officii aut depositionis minoris seu depositionis simplicis vel majoris seu degradationis non secumferunt;

2.º In causis vero majoribus, Patriarcha cum Synodo permanenti processum instruere debet Romano Pontifici, ferendae sententiae causa, transmittendum. Patriarcha, insuper, ad scandalum vitandum, remedia opportuna interim adhibere potest.

§ 2. Archiepiscopo cum Synodo permanenti, quod attinet, ad causas criminales minores Episcoporum sive subjectorum, qui in archiepiscopatu domicilium vel quasi-domicilium habent, competit processum instruere; sententia autem ferri non potest nisi praevia Romani Pontificis speciali delegatione.

Can. 18, § 1. Patriarchae cum Synodo permanenti est judicare:

1.° Causas contentiosas Episcoporum, etiam titularium, gravioris momenti, et, si agatur de re pecuniaria, illas in quibus agitur de summa vel re cujus pretium excedat triginta millia francorum aureorum;

2.° Eparchiarum contentiosas causas;

3.° Causas de juribus aut bonis temporalibus Episcopi aut mensae seu domus vel curiae eparchialis.

§ 2. Causae gravioris momenti, de quibus in § 1, definiri et, quoad fieri potest, recenseri debent in Synodo patriarchali.

§ 3. Patriarchae competit judicare ceteras contentiosas causas Episcoporum, etiam titularium, firmo can. 46, § 1, 2.

Can. 19. Tribunali ordinario sedis patriarchalis, de quo in can. 85, competit judicare: 1.° Hierarchas locorum, Syncellis exceptis, Patriarchae Syncellos atque delegatos qui non sint episcopi;

2.° Personas physicas vel morales Patriarchae immediate subjectas, firmo praescripto can. 51, § 1;

3.° Religiones juris pontificii exemptione pontificia fruentes, firmo praescripto can. 51, § 1;

4.° Causas contentiosas vel criminales Superioris in religione juris pontificii exemptione pontificia fruente, qui in eadem religione Superiorem judiciali potestate praeditum non habeat;

5.° Causas ex juris praescripto tribunali patriarchali reservatas.

Can. 20, § 1. Quae in can. 18 de competentia Patriarchae, cum vel sine Synodo permanenti, praescripta sunt, intelligi debent etiam de Archiepiscopo et Synodo permanenti archiepiscopatus.

§ 2. Tribunali vero ordinario Sedis archiepiscopalis competit judicare Hierarchas locorum, Syncellis exceptis, qui Episcopi non sint.

§ 3. Archiepiscopalis dignitas conjuncta est cum sede metropolitana extra patriarchatus sita, a Romano Pontifice aut a Synodo Oecumenica determinata vel agnita.

CAN. 1.558 = *can. 21. ...in can. 14-20, § 1, 2, inferiorum iudicium...*

CAN. 1.559, § 1 = *can. 22, § 1. ...in can. 23-31 determinantur.*

CAN. 1.559, § 2 = *can. 22, § 2.*

CAN. 1.559, § 3 = *can. 22, § 3.*

CAN. 1.560, 1.º, 2.º, 3.º = *can. 23, 1.º, 2.º, 3.º.*

CAN. 1.560, 4.º = *can. 23, 4.º ...loco ultimi domicilii illius de cujus hereditate aut legato pio agitur, nisi res sit de mera...*

CAN. 1.561, § 1 = *can. 24.*

CAN. 1.561, § 2.

CAN. 1.561, § 1, 2 = *can. 25, § 1, 2.*

CAN. 1.563 = *can. 26, § 1. Vagus et ille cujus domicilium et quasidomicilium ignota sunt, forum...*

Can. 26, § 2. Is, cujus neque domicilium aut quasidomicilium neque locus commorationis nota sint, conveniri potest coram Hierarcha loci in quo actor habet domicilium aut quasi-domicilium, vel, si hic vagus, commorationem.

CAN. 1.564 = *can. 27.*

CAN. 1.565, § 1 = *can. 28, § 1. ...debet nisi pars e loco discesserit, salvo praescripto § 2.*

CAN. 1.565, § 2 = *can. 28, § 2.*

CAN. 1.566, § 1 = *can. 29.*

CAN. 1.566, § 2.

CAN. 1.567 = *can. 30.*

CAN. 1.568 = *can. 31.*

TITULUS II.—DE VARIIS TRIBUNALIUM GRADIBUS ET SPECIEBUS

CAN. 1.569, § 1 = *can. 32, § 1. ...ad Sedem Apostolicam deferre...*

CAN. 1.569, § 2 = *can. 32, § 2. Provocatio tamen... interposita...*

CAN. 1.570, § 1 = *can. 33. ...advocatis, illisque de quibus in can. 17-20, ceterae... in can. 37 seqq.*

CAN. 1.570, § 2 = *can. 34.*

CAN. 1.571 = *can. 35. ...vidit vel in eadem causa operam praestitit in uno... judicare aut partem assessoris agere.*

Caput I.—De tribunali ordinario primae instantiae

Art. I.—De iudice.

CAN. 1.572, § 1 = *can. 37, § 1. ...potest etiam per alios in tribunali unius iudicis vel plurium secundum canones qui sequuntur.*

CAN. 1.572, § 2 = *can. 37, § 2. ...curiae eparchialis extra patriarchatus et archiepiscopatus, controversia... ad tribunal appellationis.*

Can. 38, § 1, 1.º. Erectio tribunalis, quoad pluribus eparchiis sit seu regionalis, reservatur Sedi Apostolicae, aut Episcopis in Synodo congregatis cum approbatione Sedis Apostolicae;

2.º Hierarchae eparchiarum pro quibus tribunal regionale erectum est nequeunt tribunal collegiale sua in eparchia valide erigere.

§ 2. Nominatio iudicum, promotoris iustitiae et defensoris vinculi in tribunali regionali spectat ad Patriarcham vel Archiepiscopatus, ad Metropolitam de consensu duorum, ordine praecedentiae, priorum provinciae Episcoporum; ceterorum administrorum nominatio spectat, juxta casus, ad unum Patriarcham vel Archiepiscoporum vel Metropolitam.

Can. 39, § 1. Locorum Hierarchae jurisdictionem in eodem territorio intra patriarchatus obtinentes convenire inter se possunt de constituendo tribunali unico quod causas sive contentiosas sive criminales fidelium cujusvis ritus alicui ex iisdem locorum Hierarchis subjectorum, cognoscat.

§ 2. Nominatio administrorum hujus tribunalis et tempus ad quod iidem in officio perdurent ab iisdem locorum Hierarchis fieri seu determinari debet.

CAN. I.573, § 1 = *can. 40, § 1.* ...potest vicarium judicalem constituere cum... negotiorum vel alia gravis causa suadeat ut hoc officium ipsi Syn-cello committatur.

CAN. I.573, § 2 = *can. 40, § 2.*

CAN. I.573, § 3 = *can. 40, § 3.*

CAN. I.573, § 4 = *can. 40, § 4.* ...tum ejusmet vices gerentes esse... jure saltem canonico... triginta, prudentia et iustitiae zelo probati.

CAN. I.573, § 5 ET 6 = *can. 40, § 5 et 6.*

CAN. I.573, § 7 = *can. 40, § 7.* Si vicarius judicialis designetur in Administratorem eparchiae vacantis, ipse novum nominare potest vicarium.

CAN. I.574, § 1 = *can. 41, § 1.* In qualibet eparchia, nonnulli presbyteri integrae fama et in jure canonico periti, etsi alius eparchiae, nominentur ut in litibus judicandis partem habeant; quibus nomen est iudicum eparchialium.

Can. 41, § 2, 1.º. Iudices eparchiales in Conventu seu Synodo eparchiali constituentur, propositi ab Episcopo, a Conventu approbati, salvo jure particulari disponente ut eorum officium a sodalibus Consistorii episcopalis impleatur;

2.º Ad officium iudicis eparchialis designari potest presbyter etiam alius eparchiae, de consensu tamen sui Hierarchae.

CAN. I.574, § 2 ET 3.

CAN. I.575 = *can. 45.*

CAN. 1.576, § 1 = *can. 46, § 1*. Reprobata contraria consuetudine, tribunali collegiali trium judicum reservantur: 1.º Causae contentiosae: a) de vinculo sacrae ordinationis et oneribus eidem adnexis; b) de vinculo matrimonii, firmo *can. 498*; c) de separatione conjugum; d) de statu personarum, de natalibus, legitimatione prolis, de juribus et praecipue de dote vel de alimentis a validitate matrimonii dependentibus; e) de juribus aut bonis temporalibus cathedralis ecclesiae; f) de jure foundationis seu patronatus ad personam moralem spectante; g) de re patrimoniali cujus pretium excedit summam decem milium francorum aureorum;

2.º Causae criminales: a) de privatione beneficii inamovibilis; b) de delictis quae depositionis minoris seu depositionis simplicis, privationis perpetuae habitus ecclesiastici, vel depositionis majoris seu degradationis poenam important; c) de irroganda vel declaranda excommunicatione.

CAN. 1.576, § 2 = *can. 46, § 2*. Loci Hierarcha, incluso Syncello si habuerit mandatum speciale, certam causam, committere potest iudicio trium judicum.

CAN. 1.576, § 3 = *can. 46, § 3*. Duos iudices qui... Hierarcha designet ex ordine per gyrum seu turnum, nisi pro... existimaverit.

Can. 47. Hierarcha loci, utraque parte petente, concedere poterit ut aliae quoque causae tribunalis collegialis iudicio subjiçantur.

CAN. 1.577, § 1 = *can. 48, § 1* ...suffragiorum numerum sententias ferre.

CAN. 1.577, § 2 = *can. 48, § 2*. Eidem praeest vicarius judicialis vel ejus vices gerens.

CAN. 1.578.

Can. 51, § 1. Si controversia sit inter religiosos ejusdem monasterii sui juris, iudex primae instantiae est Superior ejusdem monasterii; si inter monasteria ejusdem confoederationis, est praeses ejusdem confoederationis; si inter monasteria stauropégiaca non confoederata, est ille quem Patriarcha designaverit.

CAN. 1.579, § 1 = *can. 51, § 2, 1.º*. Si controversia sit inter domus vel religiosos ejusdem exemptae clericalis Ordinis vel Congregationis, iudex primae instantiae, nisi aliud in statutis caveantur, est Superior provincialis.

CAN. 1.579, § 2 = *can. 51, § 2, 2.º*. Salvo diverso statutorum praescripto... iudicabit supremus religionis Moderator, qui potest causam aliis committere.

CAN. 1.579, § 3 = *can. 51, § 3*. Firmo *can. 16, § 1, n. 2* et *can. 19, nn. 2-4*, si controversia... aut etiam inter ejusdem non exemptae Congregationis

personas physicas vel morales, vel inter ejusdem mulierum monasterii vel Ordinis personas physicas vel morales, qui inter religiosum et clericum...

Art. II.—De Auditoribus et Relatoribus.

CAN. 1.580, § 1 ET 2 = *can. 52, § 1 et 2.*

CAN. 1.581 = *can. 53. ...semper sunt ex professis ejusdem religionis ad normam statutorum.*

CAN. 1.582 = *can. 54.*

CAN. 1.583 = *can. 55. Auditor quovis litis...*

CAN. 1.584 = *can. 49, § 1. Tribunalis collegialis praeses, nisi ipse velit id officium gerere, debet unum de iudicibus tribunalis collegialis ponentem designare.*

§ 2. *Idem praeses potest ponenti alium ex justa causa substituere.*

Can. 50, § 1. Ponens processum dirigit et decernit quae pro justitiae administratione in causa quae agitur necessaria sunt.

§ 2. *Ponens in conventu iudicum de causae refert et sententiam in scripti redigit.*

Art. III.—De notario, promotore justitiae et vinculi Defensore

CAN. 1.585, § 1 = *can. 56, § 1. ...habeantur acta, si non fuerint ab eo suscripta.*

CAN. 1.585, § 2 = *can. 56, § 2. ...incipiat, actuarium assumat unum... aliquem ad eam causam jam designaverit.*

CAN. 1.586 = *can. 57. Constituatur in eparchiis promotor justitiae ad causas tum criminales tum contentiosas in quibus bonum publicum in discrimen vocari potest.*

Can. 62. Ad causas in quibus agitur... matrimonii, constituatur in eparchia defensor vinculi.

Can. 58, § 1. In causis criminalibus promotor justitiae gerit partes accusatoris, eo tendens ut delinquentes juste puniantur.

§ 2. *Licet vero ejus sit accusare et sustinere ex officio accusationem, id tamen praestare non debet, si censeat accusationem prorsus fundamento destitui.*

Can. 59, § 1. In causis contentiosis Hierarchae est ferre iudicium de eo utrum bonum publicum in discrimen vocari possit necne, nisi interventus promotoris justitiae ex natura rei evidenter necessarius dicendus sit, ut in causis impediti ad matrimonium contrahendum, separationis inter conju-

ges, piae foundationis quod attinet ad ejus existentiam, juris foundationis seu jurispatronatus propter libertatem Ecclesiae tuendam, etc.

§ 2. Si in praecedentibus instantiis intervenerit promotor justitiae, hujus interventus praesumitur necessarius.

Can. 60, § 1. Promotor justitiae in causis contentiosis bonum publicum tuetur. Itaque, quoad fieri potest, salva rei veritate, defendit e re nata jura matrimonii, piarum foundationum, Ecclesiae.

§ 2. Si causa plura capita complectatur, quorum quaedam dumtaxat ad bonum publicum spectant, de iis tantum promotor justitiae curabit.

Can. 61. In causis contentiosis, ad tuendum bonum publicum, praeter promotorem justitiae, admitti possunt ab Hierarcha, eodem promotore audito, aliae personae praesertim morales.

CAN. 1.587, § 1 = can. 63, § 1. ...in quibus promotoris justitiae aut defensoris vinculi praesentia requiritur, iis non citatis, acta...

CAN. 1.587, § 2 = can. 63, § 2.

Can. 64. Nisi aliud expresse caveatur: 1.° Quoties lex praecipit ut iudex partes earumve alteram audiat, etiam promotor justitiae et vinculi defensor, si iudicio intersint, audiendi sunt;

2.° Quoties instantia partis requiritur ut iudex quid decernere possit, instantia promotoris justitiae vel vinculi defensoris, qui iudicio intersint, eandem vim habet.

CAN. 1.588, § 1 = can. 65, § 1. ...nisi obstat multiplicitas negotiorum vel causarum.

CAN. 1.588, § 2 = can. 65, § 2. ...causarum, tum ad singulas causas.

CAN. 1.589, § 1 = can. 66, § 1. ...nominare, qui sint presbyteri...

CAN. 1.589, § 2 = can. 66, § 2. ...ejusdem religionis professus.

CAN. 1.590, § 1 = can. 67, § 1. ...constituti ad universitatem... novo Hierarcha...

CAN. 1.590, § 2 = can. 67, § 2. Justa tamen de causa Hierarcha loci eos...

Art. IV.—De cursoribus et apparitoribus.

CAN. 1.591, § 1 = can. 68, § 1. ...nisi alius sit probatus tribunalis mos, constituentur... sive ad omnes causas sive ad certam causam; item...

CAN. 1.591, § 2 = can. 68, § 2. ...officio fungi potest.

CAN. 1.592 = can. 69, § 1. Cursores et apparitores sint laici, nisi... ad id munus assumantur.

§ 2. 1.º Cursores et apparitores sint integrae famae et omni exceptione majores;

2.º Iidem ab Episcopo nominantur; removeri autem aut suspendi possunt, praeter quod ab Episcopo, ab ejus successore aut Superiore, non autem ab Administratore eparchiae vacantis, nisi de consensu consultorum eparchiarum.

CAN. 1.593 = *can. 70*. ...hi conficiunt, publicam...

Can. 71. Judices et ministri de quibus in *can. 38* et seqq. assumi possunt ex personis diversi quoque ritus.

Caput II.—De tribunali ordinario secundae instantiae.

CAN. 1.594, § 1 = *can. 72, § 1, 1.º* A tribunali, sive collegiali sive non collegiali, Episcopi comprovincialis appellari debet ad Metropolitam;

2.º A tribunali eparchiae Patriarchae vel Archiepiscopi propriae et a tribunali locorum patriarchatus vel archiepiscopatus ubi eparchiae erectae non sunt, appellari debet ad Patriarcham vel Archiepiscopum, firmo *can. 73, § 2*;

3.º A tribunali Metropolitanae Patriarchae vel Archiepiscopo subjecti fieri debet appellatio ad Patriarcham vel Archiepiscopum;

CAN. 1.594, § 2 = *can. 72, § 1, 4.º* ...coram Metropolita aliove Hierarcha loci qui Superiorem infra Romanum Pontificem non habet, fieri debet appellatio ad tribunal stabili modo cum approbatione Sedis Apostolicae electum;

CAN. 1.594, § 3 = *can. 72, § 1, 5.º* A tribunali regionali, nisi aliud expresse statutum sit, appellatio fieri debet, juxta casus, ad Patriarcham, ad Archiepiscopum vel ad Metropolitam;

6.º A tribunali unico plurium rituum, de quo in *can. 39*, appellatio fieri debet ad tribunal designatum a Patriarchis partium diversi ritus in causa.

CAN. 1.594, § 4 = *can. 72, § 2*. Inter monasteria vel monachos, tribunal secundae instantiae: 1.º Pro causis coram Superiore monasterii sui juris non confoederati actis, est penes loci Hierarcham, si agatur de monasterio juris eparchialis vel pontificii exemptione pontificia non fruente; penes Patriarcham, si de monasterio stauropegiaco vel de monasterio exemptione pontificia fruente;

2.º Pro causis coram Superiore monasterii sui juris confoederati actis, est penes praesidem ipsius confoederationis monasticae;

3.º Pro causis coram praeside confoederationis monasticae actis, est penes tribunal eparchiale si confoederatio non sit exempta, secus, est tribunal patriarchale de quo in can. 19.

§ 3. Inter domus vel sodales ejusdem exempti Ordinis vel Congregationis, tribunal secundae instantiae pro omnibus causis actis coram Superiore provinciali, est penes supremum Moderatorem religionis.

§ 4. Pro causis vero de quibus in can. 51, § 3, servetur praescriptum hujus canonis, § 1.

Can. 73, § 1. A tribunali Patriarchae vel Archiepiscopi judicante in prima vel secunda instantia appellatio fieri potest ad Sedem Apostolicam vel ad alios iudices a Patriarcha vel Archiepiscopo nominatos, firma § 2.

§ 2. Quoties ipse Patriarcha vel Archiepiscopus partes iudicis per se egit, appellatio interponi debet ad Sedem Apostolicam.

Can. 74. Appellatio a sententiis de quibus in can. 17, § 1 et § 2, et in can. 18, § 1, 3, fieri debet ad Sedem Apostolicam.

CAN. 1.595 = *can. 75.*

CAN. 1.596 = *can. 76.* ...debet, si autem ab unico iudice, etiam in gradu appellationis ab unico iudice definienda est.

Caput III.—De ordinariis Apostolicae Sedis tribunalibus

CAN. 1.597 = *can. 77.* ...can. 32...

Art. I.—De Sacra Romana Rota

CAN. 1.598, § 1 = *can. 78, § 1.* ...ordinarium a Romano Pontifice constitutum...

CAN. 1.598, § 2 = *can. 78, § 2.*

CAN. 1.598, § 3.

CAN. 1.598, § 4 = *can. 78, § 3.* ...dicit aut per singula collegia trium Auditorum ex ordine seu per singulos turnos, aut...

CAN. 1.599, § 1 = *can. 79, § 1.* Firma § 2, Sacra Rota iudicat:

CAN. 1.599, § 1, 1.º = *can. 79, § 1, 1.º* ...ad Sedem Apostolicam per...

CAN. 1.599, § 1, 2.º = *can. 79, § 1, 2.º*

CAN. 1.599, § 2 = *can. 79, § 3.* ...de quibus in can. 16, § 1, aliasve... ope Collegiorum trium iudicum seu turnorum...

Can. 79, § 2. Causas quae ad fideles rituum orientalium spectant et per appellationes ad Sedem Apostolicam deferuntur, Sacra Rota iudicat in secunda et ulteriori instantia, si a Sacra Congregatione pro Ecclesia Orientali ad eam remittantur.

CAN. 1.600 = *can. 80.*

CAN. 1.601 = *can. 36, § 1.* Contra Hierarcharum decreta, actus, dispositiones, quae ad regimen seu administrationem eparchiae spectant, non datur appellatio, ne ratione quidem refectionis damnorum, sed tantum recursus.

§ 2. De recursu, de quo in § 1, qui fiat ad Sedem Apostolicam, vident exclusive Sacrae Congregationes.

Art. II.—De Signatura Apostolica

CAN. 1.602 = *can. 81.*

CAN. 1.603, § 1, 1.º et 2.º = *can. 82, § 1, 1.º et 2.º*

CAN. 1.603, § 1, 3.º = *can. 82, § 1, 3.º ...sententiam S. R. Rotae;*

CAN. 1.603, § 1, 4.º = *can. 82, § 1, 4.º De petitione restitutionis in integrum adversus S. R. Rotae sententiam...*

CAN. 1.603, § 1, 5.º = *can. 82, § 1, 5.º ...sententias Sacrae Rotae in causis matrimonialibus quas ipsa ad novum examen admittere renuit;*

CAN. 1.603, § 1, 6.º = *can. 82, § 1, 6.º ...ad normam can. 127, § 2.*

CAN. 1.603, § 2 = *can. 82, § 2. ...ad Romanum Pontificem...*

CAN. 1.604, § 1 = *can. 83, § 1. ...de qua in can. 82, § 1, n. 1, si forte...*

CAN. 1.604, § 2 = *can. 83, § 2. ...in suo collegio seu turno manente...*

CAN. 1.604, § 3 = *can. 83, § 3. ...de quibus in can. 82, § 1, n. 3, 4, 5; de hoc... sententia S. R. Rotae... nisi Summus Pontifex aliter providerit.*

CAN. 1.604, § 4 = *can. 83, § 4.*

CAN. 1.605, § 1 ET 2 = *can. 84, § 1 et 2.*

Can. 85, § 1. In curia patriarchali constitui debet ad normam juris tribunal patriarchale, a tribunali eparchiae Patriarchae propriae distinctum.

§ 2. Tribunal patriarchale proprios iudices, promotorem iustitiae et vinculi defensorem habeat, atque instructum sit auditoribus, notariis, aliisque necessariis ministris.

§ 3. Iudicibus, auditoribus atque promotore iustitiae exceptis, ceteri in § 2 recensitis iidem esse possunt in tribunali patriarchali et eparchiali.

Can. 86. Patriarchae habere debent Synodum permanentem constitutum iudicandis causis quae ad normam canonum praesentium Litterarum Apostolicarum ad ipsam spectant.

Can. 87, § 1. Synodus permanens constat ex Patriarcha praeside et quatuor Episcopis ad quinquennium nominatis.

§ 2. Horum Episcoporum duo ex residentialibus esse debent, designati ex ordine, ratione antiquioris episcopalis ordinationis.

§ 3. 1.º Ceterorum Episcoporum alter a Patriarcha libere nominatur; alter ab Episcopis Patriarchae subjectis ad normam canonum eligitur.

2.º Eodem tempore ac modo, designetur Episcopus qui sodalem Synodi permanentis, a Patriarcha nominatum vel ab Episcopis electum, impeditum substituat.

§ 4. Synodi permanentis sodales esse non possunt: 1.º Censura vel infamia juris affecti, post sententiam tamen declaratoriam vel condemnatoriam;

2.º Carentes voce activa sive ob legitimam iudicis sententiam sive ex jure communi aut particulari.

Can. 88, § 1. Si Patriarcha impediatur quominus Synodo permanenti intersit, Synodi sessionibus praest, firmo jure particulari, antiquior episcopali ordinatione inter Episcopos Synodi sodales, redintegrato quinario numero per Episcopum substitutum a Patriarcha ad normam can. 87, § 3, n. 2 designatum.

§ 2. 1.º Quoties Episcopus Synodi permanentis sodalis impeditur quominus sessionibus Synodi intersit, substituitur, si sit ex duobus Episcopis de quibus in can. 87, § 2, Episcopus immediate ex ordine sequens; si sit ex ceteris substituitur Episcopus de quo in can. 87, § 3, n. 2;

2.º Si cum Episcopus, Synodi sodalis, a Patriarcha vel ab Episcopis electus, tum ejus substitutus impediatur quominus interesse possint Synodi sessioni, et urgeat negotii definitio, idem Episcopus suffragium mittat ad Patriarcham per litteras, aperiendas in Synodi sessione.

§ 3. Quoties Synodus permanens definire debet negotium quod personam alicujus Episcopi Synodi sodalis vel ejus eparchiam tangat, hic quidem audiendus est, sed in Synodo substituatür alius Episcopus ad normam § 2.

Can. 89. Si quod negotium, ad Synodi permanentis competentiam pertinens, definiendum sit dum celebretur patriarchalis Synodus vel habeatur Synodus electionum, negotii decisio Synodo permanenti reservatur.

Can. 90, § 1. Ubi, ob aliquam gravem causam, Synodus permanens constitui non possit, causa perdurante, constituatur, Sede Apostolica praemonita, Consilium patriarchale quod Synodi permanentis vices in omnibus suppleat.

§ 2. Consilium patriarchale constat: 1.º Ex Episcopo residentiali, ordinatione episcopali antiquiore inter Episcopos a Patriarcha dependentes;

2.º Ex Episcopo ad normam canonum ab Episcopis residentialibus electo.

§ 3. Exacto quinquennio, pro Episcopo ratione antiquioris ordinationis episcopalis designato substituitur Episcopus residentialis ex ordine in-

mediante sequens; Episcopus autem electus ab Episcopis residentialibus, ab iisdem ad idem officium iterum assumi potest.

Can. 91. Quae in can. 85-90 de Synodo permanenti in patriarchatibus, de Consilio archiepiscopali et de tribunali patriarchali praescripta sunt, servari debent in Synodo permanenti in archiepiscopalibus, de Consilio archiepiscopali et de tribunali archiepiscopali.

Caput VI.—De tribunali delegato

CAN. 1.606 = *can. 92.* ...servare debent regulas statutas in can. 5-11, 13.

CAN. 1.607, § 1 = *can. 93, § 1.* Judex a Sede Apostolica delegatus... alios cujusvis eparchiae et ritus quos maluerit...

CAN. 1.607, § 2 = *can. 93, § 3.* ...curiae eparchialis vel aliis ab Hierarcha loci probatis, nisi loci Hierarcha in aliquo...

§ 2. Judex a Patriarcha delegatus nisi aliter ferat delegationis rescriptum, uti potest ministris infra territorium mandantis degentibus.

TITULUS III.—DE DISCIPLINA IN TRIBUNALIBUS SERVANDA

Caput I.—De officio judicum et tribunalis ministrorum

CAN. 1.608 = *can. 123.* ...ne recuset.

CAN. 1.609, § 1 = *can. 124, § 1.*

CAN. 1.609, § 2 = *can. 124, § 2.* Eodem modo... cognoscere debet num is...

CAN. 1.609, § 3 = *can. 124, § 3.*

CAN. 1.610, § 1 ET 2 = *can. 125, § 1 et 2.*

CAN. 1.610, § 3 = *can. 125, § 3.* ...spatium provocare ad tribunal appellationis.

CAN. 1.611 = *can. 126.* Judex quovis momento... declarare debet.

CAN. 1.612, § 1 = *can. 127, § 1.* ...a tribunali superiore in can. 72 designato.

CAN. 1.612, § 2 = *can. 127, § 2.* ...a Legato Romani Pontificis...

CAN. 1.613, § 1 = *can. 128, § 1.* ...et usque ad quartum inclusive gradum lineae obliquae... advocatum, procuratorem, peritum vel testem egerit.

CAN. 1.613, § 2 = *can. 128, § 2.* In iisdem adjunctis ab officio... promotor, defensor vinculi, assessor et auditor.

CAN. 1.613, § 1 = *can. 129, § 1.* Firmo can. 82, § 1, n. 2, cum judex, etsi competens, recusatur ut suspectus, de recusatione, si proponatur contra minorem plurium judicum numerum, judicare debent ceteri iudices de colle-

gio, qui non sint suspecti; si contra vicarium judiciale vel majorem judicum eparchialium numerum, loci Hierarcha; si contra auditorem, a judice principali; si contra judicem delegatum in causa unicum vel contra majorem delegatorum judicum numerum, ipse delegans.

CAN. 1.614, § 2 = *can. 129, § 2. ...judici appellationis.*

CAN. 1.614, § 3 = *can. 129, § 3. ...vinculi, assessor aut...*

CAN. 1.615, § 1 ET 2 = *can. 130, § 1 et 2*

CAN. 1.615, § 3 = *can. 130, § 3. ...judex appellationis.*

CAN. 1.616 = *can. 131.*

CAN. 1.617 = *can. 132. ...can. 143.*

CAN. 1.618 = *can. 133.*

CAN. 1.619, § 1 = *can. 134, § 1. Nixi lex aliud caveat, si actor... ne suppleat excepto casu evidentis negligentiae vel doli partium, vitandae injustae sententiae causa.*

CAN. 1.619, § 2 = *can. 134, § 2.*

CAN. 1.620 = *can. 135. ...protrahantur, in gradu vero appellationis ultra annum.*

CAN. 1.621, § 1 = *can. 136, § 1. Excepto loci Hierarcha... vel coram sacerdote ab alterutro... si ad peculiarem aliquam causam sint constituti.*

CAN. 1.621, § 2 = *can. 136, § 2, 1.º. ...Apostolica vel a Patriarcha delegatus idem jusjurandum praestare debet...*

2.º Obligatio de qua in n. 1.º tenet quoque judicem ordinarium in monasteriis, in Ordinibus itemque in Congregationibus exemptis.

CAN. 1.622, § 1 = *can. 137, § 1. ...invocatione et tactis Cruce D. N. J. Christi vel sancto Evangeliorum libro, aut, si ita ferat usus, tacto a sacerdotibus pectore.*

CAN. 1.622, § 2 = *can. 137, § 2.*

CAN. 1.622, § 3 = *can. 137, § 3.*

CAN. 1.623, § 1 = *can. 138, § 1. ...adjutores obligatione tenentur servandi secretum officii.*

CAN. 1.623, § 2 ET 3 = *can. 138, § 2.*

CAN. 1.624 = *can. 139.*

CAN. 1.625, § 1 = *can. 140, § 1. ...sint... recusent... declarent... ponant... inferant, ad instantiam partis aut etiam ex officio, congruis poenis a competente auctoritate puniri possunt, non exclusa officii privatione.*

CAN. 1.625, § 2 = *can. 140, § 2. ...non exclusa, salvo jure particulari quo graviore poenae praescribantur.*

CAN. 1.625, § 3 = *can. 140, § 3.*

CAN. 1.626 = *can. 141.*

Caput II.—De ordine cognitionum.

CAN. 1.627 = *can. 142. ...nisi qua earum... .*

CAN. 1.628, § 1 = *can. 143, § 1. ...opponendae et cognoscendae...*

CAN. 1.628, § 2 ET 3 = *can. 143, § 2 et 3.*

CAN. 1.629, § 1 ET 2 = *can. 144, § 1 et 2.*

CAN. 1.630, § 1 ET 2 = *can. 145, § 1 et 2.*

CAN. 1.631 = *can. 146.*

CAN. 1.632 = *can. 147. Quoties, proposita principali controversia, causa suboriatur, quae talis sit naturae et tali nexu cum controversia cohaereat ut ex ejus solutione pendeat solutio propositae controversiae, haec praejudicialis causa ante omnia a iudice cognoscenda est.*

CAN. 1.633, § 1, 2 ET 3 = *can. 148, § 1, 2 et 3.*

Caput III.—De dilationum terminis et fatalibus

CAN. 1.634, § 1, 2 ET 3 = *can. 149, § 1, 2 et 3.*

CAN. 1.635 = *can. 150. Si dies, ad actum judiciale indictus, sit feriat... ad primum... diem non feriatum.*

Caput IV.—De loco et tempore iudicii.

CAN. 1.636 = *can. 151, § 1. ...exemptus vel stauropégiacus...*

Can. 151, § 2. Jus ex causa, Patriarcha et Archiepiscopus erigere possunt ad actum tribunal in quolibet sui patriarchatus vel archiepiscopatus loco.

CAN. 1.637 = *can. 152.*

CAN. 1.638, § 1 = *can. 153, § 1. ...pro adjunctis oportunas...*

CAN. 1.638, § 2 = *can. 153, § 2.*

CAN. 1.639, § 1 = *can. 154, § 1. ...majoris hebdomadae...*

CAN. 1.639, § 2 = *can. 154, § 2.*

Caput V.—De personis ad disceptationem judiciale admittendis et de modo conficiendi et conservationis actorum.

CAN. 1.640, § 1 = *can. 155, § 1.*

CAN. 1.640, § 2 = *can. 155, § 2. ...procuratores etiam a munere apud tribunalia ecclesiastica exercendo suspendere.*

CAN. 1.641 = *can. 156, § 1.*

Can. 156, § 2. Eadem norma servetur si interrogandus sit surdus et mutus, neque fieri possit aut expediat ut interrogatio fiat ad normam can. 301.

CAN. 1.642, § 1 = *can. 157, § 1. ...acta causae, ut sunt... processus, ut...*

CAN. 1.642, § 2 = *can. 157, § 2. ...lingua officiali loci redigatur...*

CAN. 1.643, § 1, 2 ET 3 = *can. 158, § 1, 2 et 3.*

CAN. 1.644, § 1 = *can. 159, § 1. ...ad normam can. 157, 158...*

CAN. 1.644, § 2 = *can. 159, § 2, 1.º. ...in linguam ibi communiter cognitam...*

Can. 159, § 2, 2.º. In causis in quibus appellans, qui ad Sedem Apostolicam provocat, ad patrocinium gratuitum jam admissus fuerit, versio actorum fit ex officio a tribunali coram quo acta ipsa exarata sunt.

CAN. 1.645, § 1 = *can. 160, § 1.*

CAN. 1.645, § 2 = *can. 160, § 3.*

CAN. 1.645, § 3 = *can. 160, § 4.*

CAN. 1.645, § 4 = *can. 160, § 2. Nisi iudici ob peculiare rationes aliud videatur, anonimae epistolae atque libelli, quae... suscripta... calumniosa...*

TITULUS IV.—DE PARTIBUS IN CAUSA

Caput I.—De actore et de reo convento

CAN. 1.646 = *can. 161.*

CAN. 1.647 = *can. 162 ...debet in iudicio...*

CAN. 1.648, § 1 ET 2 = *can. 163, § 1 et 2.*

CAN. 1.648, § 3 = *can. 163, § 3. ...secus per tutorem decreto ab Hierarcha, praevia prudenti inquisitione, datum...*

CAN. 1.649 = *can. 164. Nomine personarum moralium, sive collegialium sive non collegialium, stat... can. 168...*

CAN. 1.650 = *can. 165.*

CAN. 1.651, § 1 ET 2 = *can. 166, § 1 et 2.*

CAN. 1.652, 1.º ET 2.º = *can. 167, 1.º et 2.º. ...consensu persona carent in iudicio...*

CAN. 1.653, § 1 = *can. 168, § 1. ...aut domus episcopalis stare in iudicio; sed consultores eparchiales vel consilium administrationis audire aut eorum consensum obtinere debent, quando in periculo versatur pecuniae summa ad quam alienandam, eorundem consensus aut consilium requiritur.*

CAN. 1.653, § 2 = *can. 168, § 2. ...respondere praevia licentia scripto data Hierarchae loci, aut saltem, si res urgeat, protopresbyteri seu vicarii foranei, qui statim Hierarcham de concessa licentia certiore reddere debet.*

CAN. 1.653, § 3 = *can. 168, § 3*. ...Superiores sodalitatum, confraternitatum, aliorumque sodalitorum et quorumlibet...

CAN. 1.653, § 4, 5 ET 6 = *can. 168, § 4, 5 et 6*.

CAN. 1.654, § 1 = *can. 169, § 1*.

CAN. 1.654, § 2 = *can. 169, § 2*. ...queunt, nisi exceptio opponatur ad normam can. 143, § 3.

Caput II. De procuratoribus ad lites et advocatis

CAN. 1.655, § 1 = *can. 170, § 1*.

CAN. 1.655, § 2 = *can. 170, § 2*. ...ex officio constituat, aut...

CAN. 1.655, § 3 ET 4 = *can. 170, § 3 et 4*.

CAN. 1.656, § 1 = *can. 171, § 1*. ...constituere procuratorem... nisi id eidem expresse permissum fuerit.

CAN. 1.656, § 2 = *can. 171, § 2*. ...ab eodem constituentur, hi ita designentur...

CAN. 1.656, § 3 ET 4 = *can. 171, § 3 et 4*.

CAN. 1.657, § 1 ET 2 = *can. 172, § 1 et 2*.

CAN. 1.657, § 3 = *can. 172, § 3*. ...potest sive ut procurator sive ut advocatus, nisi aliud in statutis...

CAN. 1.658, § 1 = *can. 173, § 1*. Quilibet a parte potest constitui procurator, dummodo secundum can. 172 idoneus sit, neque opus est ut...

CAN. 1.658, § 2 = *can. 173, § 2*. ...specialis ad certam causam.

CAN. 1.658, § 3 = *can. 173, § 3*. In iudicio coram Sedis Apostolicae vel Patriarchae delegato...

CAN. 1.658, § 4 = *can. 173, § 4*. ...ad normam can. 51, § 1, 2 aguntur... approbandi a iudice qui causam videt...

CAN. 1.659, § 1 = *can. 174, § 1*. ...scriptum, subscriptione munitum...

CAN. 1.659, § 2 = *can. 174, § 2*.

CAN. 1.660 = *can. 175*.

CAN. 1.661 = *can. 176*. Advocatus ut causae patrocinium suscipiat, necesse est id munus a parte vel a iudice ad instar mandati procuratorii habeat, de qua commissione in actis constare debet.

Can. 177. Si quis, cum mandatum nequeat probare, libellum iudicalem ad juris extinctionem impediendam exhibere nomine alterius velit, vel singulos actus urgente necessitate ponere in processu, potest arbitrio iudicis admitti, praestita, si res ferat, idonea cautione; actus autem qualibet vi caret, nisi, intra terminum peremptorium a iudice statuendum, mandatum rite probet.

Can. 178. Procuratori valide notificantur omnia acta processalia quae partibus notificari debent vel possunt, nisi iudex aliter statuatur.

CAN. 1.662 = *can. 179.* Quoties jus requirit speciale mandatum in procuratore ut certum actum ponere valeat, ut est renuntiare... judicialibus, transigere... jusjurandum, procurator, qui sine mandato actum illum ponit, nihil agit.

CAN. 1.663 = *can. 180.*

CAN. 1.664, § 1 ET 2 = *can. 181, § 1 et 2.*

CAN. 1.665, § 1 ET 2 = *can. 182, § 1 et 2.*

CAN. 1.666 = *can. 183.* ...prodiderint, a patrocinio exercendo suspendantur, et mulcta...

TITULUS V.—DE ACTIONIBUS ET EXCEPTIONIBUS

CAN. 1.667 = *can. 184.*

CAN. 1.668, § 1 ET 2 = *can. 185, § 1 et 2.*

CAN. 1.669, § 1 ET 2 = *can. 186, § 1 et 2.*

CAN. 1.670, § 1 = *can. 187, § 1.*

CAN. 1.670, § 2 = *can. 187, § 2.* Pariter potest reus conventus in petitorio...

CAN. 1.671, § 1 = *can. 188, § 1.* Potest actor, antequam...

CAN. 1.671, § 2 = *can. 188, § 2.*

CAN. 1.671, § 3 = *can. 188, § 3.* ...juris tutionem et firmis praescriptis *can. 148, § 3; 219, § 1.*

Caput I.—De rei sequestratione et inhibitione exercitii juris

CAN. 1.672, § 1 = *can. 189, § 1.* Qui probabilibus saltem argumentis ostenderit...

CAN. 1.672, § 2 ET 3 = *can. 189, § 2 et 3.*

CAN. 1.673, § 1 = *can. 190, § 1.* ...jure manifesto constet... de qua in *can. 451.*

CAN. 1.673, § 2 = *can. 190, § 2.* ...quae quolibet titulo apud alias personas reperiantur, et ad res quae, licet debitoris non sint, ei tamen debentur.

CAN. 1.674 = *can. 191.* ...et inhibitio exercitii juris...

Can. 192. Iudex potest ei cui sequestrationem rei vel inhibitionem exercitii juris concedit, praeviam imponere cautionem de damnis, si jus suum non probaverit, resarciendis.

CAN. 1.675, § 1 = *can. 193, § 1*. ...idoneus sequester proponentibus partibus, a iudice designetur; si partes inter se...

CAN. 1.675, § 2 = *can. 193, § 2*. ...reddere debet...

CAN. 1.675, § 3 = *can. 193, § 3*.

Can. 194. Quoties introducta est petitio ad obtinendam provisionem ad hominis sustentationem, iudex, auditis partibus, decreto statim exsequendo, statuere potest, idoneis si res ferat praescriptis cautionibus, ut interim necessaria alimenta praestentur, sine praejudicio juris per sententiam definiendi.

Can. 195. Proposita a parte vel a promotore iustitiae petitione ad obtinendum decretum de quo in can. 194, iudex, audita altera parte, expeditissime provideat, numquam autem ultra decem dies; quibus inutiliter transactis, aut petitione rejecta, patet recursus ad Hierarcham cui tribunal subicitur, dummodo ipse ne sit iudex, vel, si quis malit, ad iudicem appellationis, qui item expeditissime decernant.

Caput II.—De actionibus ex novi operis nuntiatione et damno infecto

CAN. 1.676, § 1 ET 2 = *can. 196, § 1 et 2*.

CAN. 1.676, § 3 = *can. 196, § 3*. Nuntianti novum opus, potest iudex praeiviam imponere cautionem de damno, si jus suum non demonstraverit, resarciendo; ad juris autem probationes afferendas duo menses...

CAN. 1.677 = *can. 197*. ...*can. 196*...

CAN. 1.678 = *can. 198*. ...avertendo, vel, si forte evenerit, resarciendo.

Caput III.—De actionibus ob nullitatem actorum

CAN. 1.679 = *can. 199*.

CAN. 1.680, § 1 = *can. 200, § 1*. ...desiderantur a canonibus ad validitatem requisitae.

CAN. 1.680, § 2 = *can. 200, § 2*. ...nullitatem actuum...

CAN. 1.681 = *can. 201*.

CAN. 1.682 = *can. 202*.

CAN. 1.683 = *can. 203*.

Caput IV.—De actionibus rescissoriis et de restitutione in integrum

CAN. 1.684, § 1 = *can. 204, § 1*. Actionem ad rescissionem actus positi ex metu gravi et injuste incusso vel ex dolo, proponere potest: 1.º Si agatur de actu inter vivos, ille qui metum vel dolum passus est ejusque heredes;

2.° Si agatur de actu mortis causa, quilibet cujus intersit.

CAN. I.684, § 2 = *can. 204, § 1, 1.°*.

Can. 204, § 2, 2.°. Si tamen alter contrahens offerat talem contractus emendationem, quae sufficiat ad laesionem reparandam, iudex debet a contractus rescissione abstinere.

CAN. I.685 = *can. 205*.

CAN. I.686 = *can. 206*.

CAN. I.687, § 1 ET 2 = *can. 207*.

CAN. I.688, § 1 = *can. 208, § 1*. ...peti debet intra quadriennium ab adepti majori aetate computandum...

CAN. I.688, § 2 = *can. 208, § 2*.

CAN. I.689 = *can. 209*.

Caput V.—De mutuis petitionibus seu de actionibus reconventionalibus

CAN. I.690, § 1 = *can. 210, § 1*. ...contra actorem vel propter causae nexum cum actione principali, vel ad submovendam vel minuendam actoris...

CAN. I.690, § 2 = *can. 210, § 2*.

CAN. I.691 = *can. 211*. ...causis spoli.

CAN. I.692 = *can. 212*. ...nisi, ad actionem reconventionalem quod attingit, is sit absolute incompetens.

Caput VI.—De actionibus seu remediis possessoriis

CAN. I.693 = *can. 213*.

CAN. I.694 = *can. 214*.

CAN. I.695, § 1 ET 2 = *can. 215, § 1 et 2*.

CAN. I.696, § 1 ET 2 = *can. 216, § 1 et 2*.

CAN. I.691, § 1, 2 ET 3 = *can. 217, § 1, 2 et 3*.

CAN. I.698, § 1 = *can. 218, § 1*. ...recuperandae possessionis vel spoli et...

CAN. I.698, § 2 = *can. 218, § 2*.

CAN. I.699, § 1 = *can. 219, § 1*. ...spolium, obligatione respondendi non tenetur, nisi...

CAN. I.699, § 2 = *can. 219, § 2*.

CAN. I.699, § 3 = *can. 219, § 3*. ...uti saevitiarum... pro diversis adiunctis decernat...

CAN. I.700 = *can. 220*.

Caput VII.—De extinctione actionum

CAN. 1.701 = *can. 221. ...ad normam juris...*;

CAN. 1.702 = *can. 222. ...potestatis et praescriptione.*

CAN. 1.703 = *can. 223. ...can. 4.*

CAN. 1.703, 1.º = *can. 223, 1.º.*

CAN. 1.703, 2.º = *can. 223, 2.º. ...qualificata contra castitatem et justitiam commutativam, quae...*

CAN. 1.703, 3.º = *can. 223, 3.º.*

CAN. 1.704, 1.º = *can. 224, 1.º.*

CAN. 1.704, 2.º = *can. 224, 2.º. Hierarcha remedio uti adhuc potest non promovendi ad altiorem ordinem clericum, et, ad scandalum evitandum, prohibendi clerico exercitium sacri ministerii aut etiam eundem ab officio seu munere, ad normam juris, amovendi.*

CAN. 1.705, § 1 = *can. 225, § 1.*

CAN. 1.705, § 2 = *can. 225, § 2. ...tractum, non currit...*

CAN. 1.705, § 3 = *can. 225, § 3.*

TITULUS VI.—DE CAUSAE INTRODUCTIONE

Caput I.—De libello litis introductorio

Can. 226. Judex nullam causam cognoscere potest, nisi petitio, ad normam canonum, proposita sit ab eo cujus interest, vel a promotore justitiae.

Can. 227. Introducta causa ad normam can. 228 et seqq. judex procedere potest ex officio, praeter alios casus jure expressos, in causis quae publicum Ecclesiae bonum aut animarum salutem respiciunt, ad normam can. 133.

CAN. 1706 = *can. 228.*

CAN. 1.707, § 1 = *can. 229, § 1. ...ore petitionem...*

CAN. 1.707, § 2 = *can. 229, § 2. ...ore sibi factae...*

CAN. 1.707, § 3 = *can. 229, § 3.*

CAN. 1.708, 1.º = *can. 230, 1.º.*

CAN. 1.708, 2.º = *can. 230, 2.º. ...summatim saltem...*

CAN. 1.708, 3.º = *can. 230, 3.º.*

CAN. 1.709, § 1 = *can. 231, § 1. ...personam in judicio non deesse, debet...*

CAN. 1.709, § 1 = *can. 532, § 1. Tribunal, postquam viderit rem esse suae competentiae, debet...*

Can. 532, § 2. Libellus rejiciendus est quoties constat actioni criminali locum non esse ex eo quod v. gr. factum imputatum, etsi verum, crimen haud constituat, vel propter mortem rei, actionis praescriptionem, querelae in casu necessariae defectum.

CAN. 1.709, § 2 = *can. 231, § 2.*

CAN. 1.709, § 2 = *can. 532, § 3.* Si tribunalis decreto... possunt promotor justitiae novum... coniectum debet eidem tribunalis denuo... si tribunal emendatum...

CAN. 1.709, § 3 = *can. 231, § 3.* ...ad tribunal appellationis...

CAN. 1.709, § 3 = *can. 533.* ...promotori justitiae intra... tribunal. A quo, audito illius instantiae promotore justitiae, quaestio...

CAN. 1.710 = *can. 232.* ...ad normal *can. 231*... recursu ad Hierarcham cui tribunal subjicitur, si ipse... vel ad tribunal appellationis interponere...

CAN. 1.710 = *can. 534.* Si tribunal continuo... reicit, servetur praescriptum *can. 232.*

Caput. II.—De citatione et denuntiatione actorum judicialium

CAN. 1.711, § 1 et 2 = *can. 233, § 1 et 2.*

CAN. 1.712, § 1 et 2 = *can. 234, § 1 et 2.*

CAN. 1.712, § 3 = *can. 234, § 3.* ...ut statuto die...

CAN. 1.713 = *can. 235.* ...suscipere debet ad normam *can. 163-169.*

CAN. 1.714 = *can. 236.* ...*can. 369.*

CAN. 1.715, § 1 = *can. 237, § 1.*....exprimat, indicans a quo iudice... generalibus, quo actore... locum, annum, mensem...

CAN. 1.715, § 2 = *can. 237, § 2.*

CAN. 1.716 = *can. 238.*

CAN. 1.717, § 1 et 2 = *can. 239, § 1 et 2.*

CAN. 1.717, § 3 = *can. 239, § 3.* ...ad normam *can. 241, 242.*

CAN. 1.718 = *can. 240.*

CAN. 1.719 = *can. 241.*

CAN. 1.720, § 1 et 2 = *can. 242, § 1 et 2.*

CAN. 1.721, § 1, 2, 3 et 4 = *can. 243, § 1, 2, 3 et 4.*

CAN. 1.722, § 1 et 2 = *can. 244, § 1 et 2.*

CAN. 1.723 = *can. 245.* ...quae in *can. 237*...

CAN. 1.724 = *can. 246.*

CAN. 1.725, 1.º 2.º et 3.º = *can. 247, 1.º, 2.º et 3.º*

CAN. 1.725, 4.º = *can. 247, 4.º* ...normam juris.

CAN. 1.725, 5.º = *can. 247, 5.º*

TITULUS VII.—DE LITIS CONTESTATIONE

CAN. 1.726 = *can. 248*. ...seu declaratione qua conventus petitioni actoris formaliter contradicit, animo...

CAN. 1.727 = *can. 249*. Ad litis contestationem sufficit ut...

CAN. 1.728 = *can. 250*.

CAN. 1.729, § 1 = *can. 251, § 1*. Si die... praestituto... contra dubiorum formulam...

CAN. 1.729, § 2 = *can. 251, § 2*. ...dubiorum concordibus, si iudex non contradicat, ejus...

CAN. 1.729, § 3 = *can. 251, § 3*. ...non probentur, fit locus quaestioni incidenti.

CAN. 1.729, § 4 = *can. 251, § 4*. Dubiorum formula semel...

CAN. 1.730 = *can. 252*. ...ad testium auditionem aliarumque...

CAN. 1.731, 1.º = *can. 253, 1.º* ...remaneat; si praeter rem petatur foenus; si in locum rei petatur pretium aut aliquid aequivalens;

CAN. 1.731, 2.º et 3.º = *can. 253, 2.º et 3.º*.

TITULUS VIII.—DE LITIS INSTANTIA

CAN. 1.732 = *can. 254*. ...fit citatione; finis autem...

CAN. 1.733, 1.º et 2.º = *can. 255, 1.º et 2.º*.

CAN. 1.734 = *can. 256*.

CAN. 1.735 = *can. 257*.

CAN. 1.736 = *can. 258*. ...primae instantiae per annum aut in gradu appellationis per sex menses, instantia perimitur.

CAN. 1.737 = *can. 259*. ...eaque ex officio etiam declarari debet, salvo jure regressus ad...

CAN. 1.738 = *can. 260*.

CAN. 1.739 = *can. 261*.

CAN. 1.740, § 1 = *can. 262, § 1*.

CAN. 1.740, § 2 = *can. 262, § 2*. ...peragenda est scripto, et... suscribi, cum altera parte communicari...

CAN. 1.741 = *can. 263*. Renuntiatio a iudice admissa...

TITULUS IX.—DE INTERROGATIONIBUS PARTIBUS IN JUDICIO FACIENDIS

CAN. 1.742, § 1 = *can. 264, § 1*.

CAN. 1.742, § 2 = *can. 264, § 2*. ...potest contententes interrogare, etiam ex officio, vel ut illustretur probatio adducta vel ne injustam ferat decisionem propter evidentem partium negligentiam vel dolum.

CAN. 1.742, § 3 = *can. 264, § 3. ...can. 385.*

CAN. 1.743, § 1 = *can. 265, § 1. ...respondere debent et fateri...*

CAN. 1.743, § 2 = *can. 265, § 2.*

CAN. 1.743, § 3 = *can. 265, § 3. ...legitimis coram Ecclesia; et si...*

CAN. 1.744 = *can. 266, § 1. Quoties bonum... est, judex debet jusjurandum de veritate dicenda a partibus exigere...*

Can. 266, § 2. Post absolutas interrogationes judex potest ab eo qui praestitit jusjurandum de veritate dicenda exigere jusjurandum de veritate dictorum sive circa omnes articulos sive circa aliquos tantum, quoties gravitas negotii aliave justa causa id postulare videatur; debet autem in causis, in quibus bonum publicum vertitur, si forte jusjurandum de veritate dicenda omisum sit.

CAN. 1.745, § 1 = *can. 267, § 1. ...reus, tum etiam promotor... articulos, super quibus pars interrogetur.*

CAN. 1.745, § 2 = *can. 267, § 2. ...can. 295; 304 statutae sunt.*

CAN. 1.746 = *can. 268. ...de quibus in can. 292, § 2, n. 1 et 2.*

TITULUS X.—DE PROBATIONIBUS

CAN. 1.747, 1.° = *can. 269, 1.° ...facta notoria.*

CAN. 1.747, 2.° et 3.° = *can. 269, 2.° et 3.°*

CAN. 1.748, § 1 et 2 = *can. 270, § 1 et 2.*

CAN. 1.749 = *can. 271.*

Caput I.—De confessione partium

CAN. 1.750 = *can. 272. ...aut ore...*

CAN. 1.711 = *can. 273.*

CAN. 1.752 = *can. 274. ...can. 273...*

CAN. 1.753 = *can. 275. ...sive ore... perpensis omnibus adjunctis, aestimare...*

Caput II.—De testibus et attestationibus

CAN. 1.754 = *can. 276.*

CAN. 1.755, § 1 = *Can. 277, § 1.*

CAN. 1.755, § 2 = *can. 277, § 2. ...can. 279, § 3, n. 2...*

CAN. 1.755, § 2, 1.° = *can. 277, § 2, 1.°*

CAN. 1.755, § 2, 2.° = *can. 277, § 2, 2.° ...sibi vel conjugi vel... rectae et in secundo gradu lineae obliquae, infamiam...*

CAN. 1.755, § 3 = *can. 277, § 3. ...can. 265, § 3; ...*

Art. I.—Qui testes esse possint.

CAN. 1.756 = *can. 278.*

CAN. 1.757, § 1 ET 2 = *can. 279, § 1 et 2.*

CAN. 1.757, § 3, 1.º ET 2.º = *can. 279, § 3, 1.º et 2.º.*

CAN. 1.757, § 3, 3.º = *can. 279, § 3, 3.º. ...rectae et in secundo gradu lineae obliquae, nisi... statum civilem aut canonicum personae...*

CAN. 1.758 = *can. 280. ...et regulariter injurati audiantur.*

Art. II.—A quibus, quomodo, et quot testes induci et qui excludi possint.

CAN. 1.759, § 1 ET 2 = *can. 281, § 1 et 2.*

CAN. 1.759, § 3 = *can. 281, § 3. ...agitur... exigit... inducere; itemque in casu de quo in can. 134, § 1.*

CAN. 1.759, § 4 = *can. 281, § 4.*

CAN. 1.760 = *can. 282.*

CAN. 1.761, § 1 = *can. 283, § 1. ...exhibeantur articuli argumentorum...*

CAN. 1.761, § 2 = *can. 283, § 2.*

CAN. 1.762 = *can. 284.*

CAN. 1.763 = *can. 285.*

CAN. 1.764, § 1 = *can. 286, § 1. ...can. 280.*

CAN. 1.764, § 2 = *can. 286, § 2.*

CAN. 1.764, § 3 = *can. 286, § 3. ...supervenerit; potest autem ejus...*

CAN. 1.764, § 4 = *can. 286, § 4. ...nisi pars demonstrat vel... affirmet...*

CAN. 1.764, § 5 = *can. 286, § 5.*

CAN. 1.765 = *can. 287. ...can. 237-245.*

CAN. 1.766, § 1 ET 2 = *can. 288, § 1 et 2.*

Art. III.—De jurejurando testium.

CAN. 1.767, § 1 = *can. 289, § 1. ...can. 280.*

CAN. 1.767, § 2 = *can. 289, § 2. ...can. 285.*

CAN. 1.767, § 3 = *can. 289, § 3. ...partibus consentientibus, remitti.*

CAN. 1.767, § 4 = *can. 289, § 4.*

CAN. 1.768 = *can. 290. ...veritate dictorum praestandum sive circa omnes articulos sive...*

CAN. 1.769 = *can. 291. ...dataque responsa... can. 138, § 3.*

Art. IV.—De testium examine.

CAN. 1.770, § 1 = *can. 292, § 1.*

CAN. 1.770, § 2, 1.º = *can. 292, § 2, 1.º. S. R. E. Cardinales et Patriarchae, Episcopi...*

CAN. I.770, § 2, 2.º = *can. 292, § 2, 2.º*.

CAN. I.770, § 2, 3.º = *can. 292, § 2, 3.º*. 'Qui extra eparchiam de gentes ad tribunalis... normam can. 34.

CAN. I.770, § 2, 4.º = *can. 292, § 2, 4.º*. ...impensis vel grave incommodo tribunalis sedem adire non possint. Hoc in casu iudex, nisi ipse sine gravibus impensis testes commodo adire possit, debet...

CAN. I.771 = *can. 293*.

CAN. I.772, § 1 = *can. 294, § 1*.

CAN. I.772, § 2 = *can. 294, § 2*. ...conferre, seu comparare.

CAN. I.772, § 3, 1.º, 2.º et 3.º = *can. 294, § 3, 1.º, 2.º et 3.º*.

CAN. I.773, § 1 ET 2 = *can. 295, § 1 et 2*.

CAN. I.774 = *can. 296*. ...adjunctis: de nomine...

CAN. I.775 = *can. 297*.

CAN. I.776, § 1 ET 2 = *can. 298, § 1 et 2*.

CAN. I.777 = *can. 299*. Testes ore testimonium...

CAN. I.778 = *can. 300*.

Can. 301. Si testis sit surdus, mutus, vel surdus et mutus, interrogationes vel responsiones vel utraque scripto fieri possunt, nisi iudex interpretis opera uti malit.

CAN. I.779 = *can. 302*. ...additis deque ceteris memoria...

CAN. I.780, § 1 ET 2 = *can. 303, § 1 et 2*.

CAN. I.781 = *can. 304*. ...acta seu testimonia publici...

Art. V.—De testimoniorum evulgatione eorumque reprobatione

CAN. I.782, § 1 = *can. 305, § 1*. ...testimonia post... iudicis, statim evulgari.

CAN. I.782, § 2 = *can. 305, § 2*. ...existimet, firmo can. 382.

CAN. I.783, 1.º = *can. 306, 1.º*. Cessat jus reprobandi... can. 286, § 4.

CAN. I.783, 2.º = *can. 306, 2.º*. ...cum obijciuntur... cum testimonia arguuntur de falso...

CAN. I.784 = *can. 307*.

CAN. I.785 = *can. 308*.

CAN. I.786 = *can. 309*. Post evulgata testimonia... remoto et audita altera parte; quae omnia...

Art. VI.—De indemnitate testium.

CAN. I.787, § 1 ET 2 = *can. 310, § 1 et 2*.

CAN. I.788 = *can. 311*. ...quantitas vel cautio ad normam can. 436, § 2...

Art. VII.—De testimoniorum fide.

CAN. 1.789 = *can. 312*. ...judex, requisitis, si opus sit, testimonialibus litteris, ante oculos habeat:

CAN. 1.789, 1.º = *can. 312, 1.º*.

CAN. 1.789, 2.º = *can. 312, 2.º*. ...an de sua opinione, de fama...

CAN. 1.789, 3.º = *can. 312, 3.º*.

CAN. 1.789, 4.º = *can. 312, 4.º*.

CAN. 1.790 = *can. 313*. ...utrum testimonia inter se adversentur, an sint dumtaxat diversa vel mutuo adjuventur et compleantur.

CAN. 1.791, § 1 ET 2 = *can. 314, § 1 et 2*.

Caput III.—De peritis.

CAN. 1.792 = *can. 315*. ...examen et iudicium...

CAN. 1.793, § 1 = *can. 316, § 1*. ...peritos designare...

CAN. 1.793, § 2 = *can. 316, § 2*.

CAN. 1.793, § 3 = *can. 316, § 3*. ...peritos designare... difficultate, dummodo ne sint pauciores numero ipsa lege constituto.

CAN. 1.794 = *can. 317*. ...*can. 265, § 3*.

CAN. 1.795, § 1 = *can. 318, § 1*.

CAN. 1.795, § 2 = *can. 318, § 2*. Ad periti munus assumi nequeunt:

1.º Minores;

2.º Qui a testimonio ferendo excluduntur ad normam *can. 279*;

3.º Qui testes in eodem iudicio fuerunt vel futuri sint;

4.º Qui in adjunctis inveniuntur de quibus in *can. 35, 128, § 1*.

CAN. 1.796, § 1 = *can. 319, § 1*. Possunt periti cum ob causas quibus testes, tum ob aliam justam causam recusari.

CAN. 1.796, § 2 = *can. 319, § 2*.

CAN. 1.797, § 1 ET 2 = *can. 320, § 1 et 2*.

CAN. 1.798 = *can. 321*.

CAN. 1.799, § 1 = *can. 322, § 1*.

CAN. 1.799, § 2 = *can. 322, § 2*. ...et iudicium proferendum...

CAN. 1.800, § 1 ET 2 = *can. 323, § 1 et 2*.

CAN. 1.800, § 3 = *can. 323, § 3*. ...non sufficiant iudex, eum cui scriptura controversa tribuitur, ad instantiam partis aut etiam ex officio citet...

CAN. 1.800, § 4 = *can. 323, § 4*. Qui scribere recuset, non probata legitima recusandi causa, perinde habetur ac si controversam scripturam suam esse confiteatur.

CAN. 1.801, § 1 ET 2 = *can. 324, § 1 et 2*.

CAN. 1.801, § 3 = *can. 324, § 3. ...conclusiones ab ipsis prolatas niantur.*

CAN. 1.802 = *can. 325.*

CAN. 1.803, § 1 = *can. 326, § 1.*

CAN. 1.803, § 2 = *can. 326, § 2. Idem potest iudex quoties periti post designationem... muneri reperti fuerint.*

CAN. 1.804, § 1 ET 2 = *can. 327, § 1 et 2.*

CAN. 1.805 = *can. 328. ...ante oculos habens..., can. 440, § 1.*

Caput IV.—De accessu et recognitione iudiciali.

CAN. 1.806 = *can. 329, § 1.*

Can. 329, § 2. Si iudex jusserit ut pars vel tertius rem tribunali exhiberet, parte vel tertio recusante, servetur praescriptum can. 347 de parte recusante.

CAN. 1.807 = *can. 330.*

CAN. 1.808, § 1 = *can. 331, § 1.*

CAN. 1.808, § 2 = *can. 331, § 2. ...cans. 316-328.*

CAN. 1.809 = *can. 332.*

CAN. 1.810 = *can. 333.*

CAN. 1.811, § 1 ET 2 = *can. 334, § 1 et 2.*

Caput V.—De probatione per instrumenta

Art. I.—De natura et fide instrumentorum.

CAN. 1.812 = *can. 335.*

CAN. 1.813, § 1, 1.°, 2.° ET 3.° = *can. 336, § 1, 1.°, 2.° et 3.°.*

CAN. 1.813, § 1, 4.° = *can. 336, § 1, 4.°. Inscriptiones collati baptismi...*

CAN. 1.813, § 2 ET 3 = *can. 336, § 2 et 3.*

CAN. 1.814 = *can. 337.*

CAN. 1.815 = *can. 338. ...tum ad modum causae principalis.*

CAN. 1.816 = *can. 339.*

CAN. 1.817 = *can. 340.*

CAN. 1.818 = *can. 341.*

Art. II.—De productione documentorum et actione ad exhibendum.

CAN. 1.819 = *can. 342.*

CAN. 1.820 = *can. 343.*

CAN. 1.821, § 1 = *can. 344, § 1.*

CAN. 1.821, § 2 = *can. 344, § 2. ...collationi vero partes assistere possunt.*

CAN. 1.822 = *can. 345.*

CAN. 1.823, § 1 = *can. 346, § 1. ...exhibere debet... can. 277, § 2, n. 2, aut...*

CAN. 1.823, § 2 = *can. 346, § 2.*

CAN. 1.824, § 1 = *can. 347, § 1. ...postulante vel etiam ex officio, auditoque... defensore, ad normam can. 346 decernat, an et...*

CAN. 1.824, § 2 ET 3 = *can. 347, § 2 et 3.*

Caput VI.—De praesumptionibus.

CAN. 1.825, § 1 ET 2 = *can. 348, § 1 et 2.*

CAN. 1.826 = *can. 349.*

CAN. 1.827 = *can. 350. ...in partem adversam.*

CAN. 1.828 = *can. 351.*

Caput VII.—De jurejurando partium.

CAN. 1.829 = *can. 352. ...supersint, iudex aut jubeat aut admittat jurejurandum suppletorium ad probationes supplendas.*

CAN. 1.830, § 1 = *can. 354, § 2. Huic jurejurando maxime locus...*

CAN. 1.830, § 2 = *can. 354, § 1. Jurejurando suppletorio absteat iudex, si de jure vel re...*

CAN. 1.830, § 3 = *can. 353, § 3. Defertur sive ex officio sive ad instantiam partis.*

CAN. 1.830, § 4 = *can. 353, § 3.*

CAN. 1.830, § 5 = *can. 353, § 1. Judicis est decreto...*

CAN. 1.831, § 1 ET 2 = *can. 355, § 1 et 2.*

CAN. 1.832 = *can. 356. ...jusejurandum aestimatorium referre.*

CAN. 1.833, 1.º = *can. 357, 1.º.*

CAN. 1.833, 2.º = *can. 357, 2.º. ...reducat, ante oculos habens...*

CAN. 1.834, § 1 = *can. 358. ...alteri jusejurandum decisorium deferre...*

CAN. 1.834, § 2.

CAN. 1.835, 1.º, 2.º, 3.º ET 4.º = *can. 359, 1.º, 2.º, 3.º et 4.º.*

CAN. 1.836, § 1, 2, 3, 4 ET 5 = *can. 360, § 1, 2, 3, 4 et 5.*

TITULUS XI.—DE CAUSIS INCIDENTIBUS.

CAN. 1.837 = *can. 361.*

CAN. 1.838 = *can. 362. ...vel ore vel... cans. 228-247 statutis.*

CAN. 1.839 = *can. 363.*

CAN. 1.840, § 1 = *can. 364, § 1.*

CAN. 1.840, § 2 = *can. 364, § 2. ...sit iudicio definienda... quae in aliis iudiciis...*

CAN. 1.840, § 3 = *can. 364, § 3.*

CAN. 1.841 = *can. 365. ...sive ex officio, auditis... audita altera parte.*

Caput I.—De contumacia.

CAN. 1.842 = *can. 366.*

CAN. 1.843, § 1 ET 2 = *can. 367, § 1 et 2.*

CAN. 1.844, § 1 = *can. 368, § 1. Ad instantiam partis, iudex rei contumaciam...*

CAN. 1.844, § 2 = *can. 368, § 2.*

CAN. 1.845, § 1 ET 2 = *can. 369. Ad frangendam rei contumaciam iudex potest comminari ecclesiasticas poenas; quo in casu, iteranda est rei...*

CAN. 1.846 = *can. 370.*

CAN. 1.847 = *can. 371.*

CAN. 1.848 = *can. 372.*

CAN. 1.849 = *can. 373. ...rei contumacia, excepta tamen comminatione ecclesiasticarum poenarum.*

CAN. 1.850, § 1, 2 ET 3 = *can. 374, § 1, 2 et 3.*

CAN. 1.851, § 1 ET 2 = *can. 375, § 1 et 2.*

Caput II.—De interventu tertii in causa.

CAN. 1.852, § 1 ET 2 = *can. 376, § 1 et 2.*

CAN. 1.852, § 3 = *can. 376, § 3. ...ad periodum in qua probationes proponuntur pervenerit.*

CAN. 1.853 = *can. 377.*

Caput III.—De attentatis lite pendente.

CAN. 1.854 = *can. 378. ...cans. 189, 190...*

CAN. 1.855, § 1 = *can. 379, § 1.*

CAN. 1.855, § 2 = *can. 379, § 2, 1.º. Parti ex attentato...*

CAN. 1.855, § 3 = *can. 379, § 2, 2.º ...can. 130.*

CAN. 1.856, § 1 = *can. 380, § 1.*

CAN. 1.856, § 2 = *can. 380, § 2. ...auditis partibus.*

CAN. 1.857, § 1 = *can. 381.*

CAN. 1.857, § 2.

TITULUS XII.—DE PROCESSUS PUBLICATIONE, DE CONCLUSIONE IN
CAUSA ET DE CAUSAE DISCUSSIONE

CAN. 1.858 = *can. 382.*

CAN. 1.859 = *can. 383. ...advocatis licentia acta judicialia inspiciendi..*

CAN. 1.860, § 1, 2 ET 3 = *can. 384, § 1, 2 et 3.*

CAN. 1.861, § 1 ET 2 = *can. 385, § 1 et 2.*

CAN. 1.862, § 1 ET 2 = *can. 386, § 1 et 2.*

CAN. 1.863, § 1 ET 2 = *can. 387, § 1 et 2.*

CAN. 1.863, § 3 = *can. 387, § 3. Judex et, in tribunali collegiali, ponens, quoties...*

CAN. 1.863, § 4 = *can. 387, § 4. ...manuscripto et licentia illud...*

CAN. 1.864 = *can. 388. ...collegiali ponentis est...*

CAN. 1.865, § 1 = *can. 389, § 1. ...cans. 387-388.*

CAN. 1.865, § 2 = *can. 389, § 2.*

CAN. 1.866, § 1 = *can. 390, § 1. Advocati judicem... respicientibus privatim instruere prohibentur.*

CAN. 1.866, § 2 = *can. 390, § 2. ...illustrandum, si eam judex utilem censeat vel utraque pars postulet.*

CAN. 1.866, § 3 = *can. 390, § 3.*

CAN. 1.866, § 4 = *can. 390, § 4. ...ad normam juris ex continenti referre.*

CAN. 1.867 = *can. 391. Si partes... judex, dummodo ex actis...*

TITULUS XIII.—DE SENTENTIA

CAN. 1.868, § 1 ET 2 = *can. 392, § 1 et 2.*

CAN. 1.869, § 1, 2 ET 3 = *can. 393, § 1, 2 et 3.*

CAN. 1.869, § 4 = *can. 393, § 4. ...certitudinem adipisci non potuit... can. 217, § 2.*

CAN. 1.870 = *can. 394. ...implicatio et actorum mole...*

CAN. 1.871, § 1 = *can. 395, § 1.*

CAN. 1.871, § 2 = *can. 395, § 2. ...conclusiones suas et rationes...*

CAN. 1.871, § 3 = *can. 395, § 3. ...ponentis initium fiat...*

CAN. 1.871, § 4 = *can. 395, § 4. ...autem licet unicuique...*

CAN. 1.871, § 5 = *can. 395, § 5. ...ad sententiam... differri non debet.*

CAN. 1.872 = *can. 396. ...can. 50, § 2.*

CAN. 1.873, § 1 = *can. 397, § 1.*

CAN. 1.873, § 2 = *can. 397, § 2*. ...motiva ab iudice qui sententiam conscribit desumantur... ab ipso iudicum majore numero praefinitum...

CAN. 1.874, § 1, 2, 3 ET 4 = *can. 398, § 1, 2, 3 et 4*.

CAN. 1.874, § 5 = *can. 398, § 5*. ...notarii, ac sigillo tribunalis muniatur.

CAN. 1.875 = *can. 399*.

CAN. 1.876 = *can. 400*. Sententia, rite redacta quam primum publicetur.

CAN. 1.877 = *can. 401*. ...fieri potest vel citando... petendi; vel sententiae exemplar transmittendo ad partes ad normam *can. 246*.

TITULUS XIV.—DE JURIS REMEDIIS CONTRA SENTENTIAM

CAN. 1.878, § 1 = *can. 402, § 1*. Errorem materiale qui incidit... calculis, corrigere valet ipse iudex qui sententiam tulit.

CAN. 1.878, § 2 = *can. 402, § 2*.

CAN. 1.878, § 3 = *can. 402, § 3*. ...*can. 364, § 3*...

Art. I.—De appellatione.

CAN. 1.879 = *can. 403*. ...appellandi ad iudicem superiorem, salvo praescripto *can. 404*.

CAN. 1.880, 1.º, 2.º, 3.º, 4.º, 5.º, 6.º, 7.º, 8.º ET 9.º = *can. 404, 1.º, 2.º, 3.º, 4.º, 5.º, 6.º, 7.º, 8.º et 9.º*

Can. 404, 10.º. A sententia iudicis unici in causis patrimonialibus de rebus quarum pretium non excedit summam bis centum francorum aureorum.

CAN. 1.881 = *can. 405*.

Can. 406. A delegato non datur appellatio ad delegantem nisi delegans sit ipse Apostolica Sedes, firmo *can. 404, n. 2*.

CAN. 1.882, § 1 = *can. 407, § 1*.

CAN. 1.882, § 2 = *can. 407, § 2*. ...*can. 229*.

Can. 408. Si alia pars ad tribunal Apostolicae Sedis appellaverit, alia ad aliud competens, appellatio proseguenda est coram tribunali Apostolicae Sedis.

CAN. 1.883 = *can. 409*. ...iudex a quo facta est appellatio longius...

CAN. 1.884, § 1 = *can. 410, § 1*. ...iudicis appellationis ad impugnatae...

CAN. 1.884, § 2 = *can. 410, § 2. ...a quo appellationem interposuit obtinere... appellationis, qui tribunal a quo appellatum est praecepto...*

CAN. 1.885, § 1 = *can. 411, § 1. ...can. 255...*

CAN. 1.885, § 2 = *can. 411, § 2.*

CAN. 1.886 = *can. 412. ...a quo appellatio interposita est, sive... ad quem appellatum est, deserta...*

CAN. 1.887, § 1 = *can. 413, § 1.*

CAN. 1.887, § 2 = *can. 413, § 2. ...appellare intra terminum peremptorium decem dierum a die quo ipsi appellatio principalis notificata est; idque...*

CAN. 1.887, § 3 = *can. 413, § 3.*

CAN. 1.888 = *can. 414. ...pluribus reis aut actoribus...*

CAN. 1.889, § 1 = *can. 415, § 1.*

CAN. 1.889, § 2 = *can. 415, § 2. ...can 445, § 2.*

CAN. 1.890 = *can. 416. ...a quo appellatum est debet ad tribunal ad quod interposita est appellatio actorum... acta transmittere ad normam can. 159.*

CAN. 1.891, § 1 = *can. 417, § 1, 1.º. Firmo can. 494 in gradu... admitti novum petitum, ne ad modum quidem...*

Can. 417, § 1, 2.º. Novum habetur petitum quoties partes vel res petita, vel causa petendi mutatur, non autem si petitio versatur circa petiti, de quo disceptatum est in prima instantia, accesoria.

CAN. 1.891, § 2 = *can. 417, § 2. ...traditis in can. 309, 385.*

Caput II.—De querela nullitatis contra sententiam.

CAN. 1.892, 1.º = *can. 418, 1.º. ...can. 46, § 1.*

CAN. 1.892, 2.º ET 3.º = *can. 418, 2.º et 3.º.*

CAN. 1.893 = *can. 419. ...can. 418... intra decem annos...*

CAN. 1.894, 1.º = *can. 420, 1.º.*

CAN. 1.894, 2.º = *can. 420, 2.º. ...can. 84.*

CAN. 1.894, 3.º = *can. 420, 3.º.*

CAN. 1.894, 4.º = *can. 420, 4.º. ...indicationem partium, anni...*

CAN. 1.895 = *can. 421. ...can. 420, proponi potest intra tres menses...*

Can. 422. Querela nullitatis in casibus in quibus in can. 418, 420 proponi potest una cum appellatione coram iudice appellationis intra decem dies.

CAN. 1.896 = *can. 423. Si pars veretur ne... nullitatis ob vitium insanabile vel sanabile impugnatum, tulit, praeoccupatum animum habeat, ideoque eum... sede seu in eodem jurisdictionis gradu, in ejus... can. 130.*

CAN. 1.897, § 1 = *can. 424, § 1.*

CAN. 1.897, § 2 = *can. 424, § 2.* Ipse iudex... vel emendare intra terminos ad agendum *can. 419 et 421* statutos, nisi interea appellatio una cum querela nullitatis juxta *can. 422* interposita fuerit.

Caput III.—De oppositione tertii.

CAN. 1.898 = *can. 425.*

CAN. 1.899, § 1 = *can. 426, § 1.* ...sive provocando ad iudicem appellationis.

CAN. 1.899, § 2, 3 ET 4 = *can. 426, § 2, 3 et 4.*

CAN. 1900 = *can. 427.* ...legibus de... servandae sunt de causis...

CAN. 1.901 = *can. 428.*

TITULUS XV.—DE RE JUDICATA ET DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM

CAN. 1.902, 1.º = *can. 429, 1.º.* Firmo *can. 404*, res iudicata habetur...

CAN. 1.902, 2.º = *can. 429, 2.º.* ...non appellata; 3.º Sententia adversus quam appellatio interposita coram iudice a quo appellatum est, deserta est coram iudice appellationis ad normam *can. 412.*

Can. 429, 4.º. Renuntiatione appellationis, admissa ad normam *can. 262, § 2*, vel peremptione instantiae in gradu appellationis ad normam *canonis 258*;

CAN. 1.902, 3.º = *can. 429, 5.º.* ...appellatio.

CAN. 1.903 = *can. 430.* ...personarum haud exceptis causis separationis conjugum, sed ex...

CAN. 1.904, § 1 = *can. 431, § 1.*

CAN. 1.904, § 2 = *can. 431, § 2.* ...partes et impedit, vel officio iudicis vel exceptione, novam...

CAN. 1.905 § 1 = *can. 432 § 1.* ...datur dummodo de iniustitia rei iudicatae manifesto constet, remedium extraordinarium restitutionis in integrum intra annum ab aetate maiore computandum, si agatur de minoribus; a die cognitae iniustitiae rei iudicatae, si de maioribus aut personis moralibus.

CAN. 1.905, § 2 = *can. 432, § 2.*

CAN. 1.906 = *can. 433, § 1.*

Can. 433, § 2. Restitutio in integrum ne concedatur nisi auditis partibus atque promotore iustitiae et defensori vinculi, si hi priori iudicio interfuerint.

CAN. 1.907, § 1 ET 2 = *can. 434, § 1 et 2.*

TITULUS XVI.—DE EXPENSIS JUDICIALIBUS ET GRATUITO PATROCINIO

Caput I.—De expensis judicialibus.

CAN. 1.908 = *can. 435*. Possunt partes... cans. 441-445.

CAN. 1.909, § 1 = *can. 436, § 1*. Episcoporum in Synodis particularibus vel in collationibus coadunatorum est taxarum... pro translationibus in aliam linguam et transcriptionibus...

CAN. 1.909, § 2 = *can. 436, § 2*.

Can. 436, § 3. Curent Hierarchae diversorum rituum, latini quoque, in eodem territorio jurisdictionem obtinentes ut, collatis consiliis, eadem rotula seu regula taxarum pro omnibus statuatur.

CAN. 1.910, § 1 ET 2 = *can. 437, § 1 et 2*.

CAN. 1.911 = *can. 438*. ...reus ex parte succubuerit...

CAN. 1.912 = *can. 439*.

CAN. 1.913, § 1 = *can. 440, § 1*. ...putat, recursum intra decem dies interponere potest.

CAN. 1.913, § 2 = *can. 440, § 2*.

Caput II.—De gratuito patrocinio aut expensarum judicialium deminutione

CAN. 1.914 = *can. 441*. ...si omnino impares...

CAN. 1.915, § 1 = *can. 442, § 1*.

CAN. 1.915, § 2 = *can. 442, § 2*. ...revocare, item audito promotore justitiae, si in...

CAN. 1.916, § 1 = *can. 443, § 1*. ...causis designet aliquem ex advocatis in suo foro approbatis... suspensionis ab advocati munere exercendo, plecti potest.

CAN. 1.916, § 2 = *can. 443, § 2*. ...roget ut aliquem ex aliis advocatis vel aliam...

Can. 443, § 3. Si advocatus aliusve, cui gratuitum patrocinium commissum sit, munus suum debita diligentia non exerceat, ad illius observantiam a iudice revocetur, ad instantiam partis cujus intersit vel promotoris justitiae aut etiam ex officio.

Can. 444, § 1. Si pars quae patrocinio gratuito usa est victoriam retulerit et vel pecuniae summam vel rem pretio aestimabilem consecuta fuerit, quae sit quintuplo major summa quae pro expensis judicialibus, non exclusis honorariis advocati, solvanda esset, a summa pecuniae vel a pretio rei parti victrici adjudicatae detrahantur expensae judiciales.

§ 2. Si pars quae gratuito patrocinio usa est victoriam retulerit et ad-versa pars in expensas judiciales damnata sit, haec illas etiam judiciales expensas solvat a quibus pars, gratuito fruens patrocinio, fuit exempta, non autem advocati honoraria, nisi et in ipsa pars victa condemnata fuerit.

TITULUS XVII.—DE EXECUTIONE SENTENTIAE

CAN. 1.917, § 1 ET 2 = *can. 445, § 1 et 2.*

CAN. 1.918 = *can. 446.*

CAN. 1.919 = *can. 447. ...exigat, quaestio ab illo ipso... servandis, est decidenda...*

CAN. 1.920, § 1 ET 2 = *can. 448, § 3. ...qui executivam sententiam...*

CAN. 1.921, § 1 ET 2 = *can. 449, § 1 et 2.*

CAN. 1.922, § 1 = *can. 450, § 1.*

CAN. 1.922, § 2 = *can. 450, § 2, 1.º. ...faciendum quatuor menses conceduntur...*

CAN. 1.922, § 3 = *can. 450, § 2, 2.º. ...neque infra duos menses coarctetur, neque sex menses excedat.*

CAN. 1.923, § 1 = *can. 451. ...de clerico, salvis iis quae ad honestam sui sustentationem, prudenti ecclesiastici iudicis arbitrio, sunt necessaria, firma tamen obligatione creditoribus quam primum satisfaciendi.*

CAN. 1.923, § 2 = *can. 575. ...beneficii inamovibilis... qui Apostolicam Sedem vel Patriarcham adierit...*

CAN. 1.924 = *can. 452.*

SECTIO II.—DE PECULIARIBUS NORMIS IN CERTIS
 QUIBUSDAM IUDICIIS SERVANDIS

TITULUS XVIII.—DE MODIS EVITANDI IUDICIUM CONTENTIOSUM

Caput I.—De transactione.

CAN. 1.925, § 1 = *can. 94, § 1. ...evitentur, proposita aliqua controversia quae privatum eorum bonum respiciat, iudex partes exhortetur, ut per transactionem...*

CAN. 1.925, § 2 = *can. 94, § 2.*

CAN. 1.925, § 3 = *can. 94, § 3. ...judicantis ut hoc negotium non ipse per se, regulariter saltem suscipiat...*

CAN. 1.926 = *can. 95.*

- CAN. 1.927, § 1 = *can. 96, § 1*. *Transactio fieri valide nequit in causa:*
- 1.º Criminali;
  - 2.º De vinculo matrimoniali;
  - 3.º De re beneficiaria, cum de ipso beneficii titulo disceptetur, nisi legitima accedat auctoritas;
  - 4.º De rebus spiritualibus quotiescumque interveniat solutio rei temporalis.

CAN. 1.928, § 1 ET 2 = *can. 97, § 1 et 2*.

Caput II.—De compromisso in arbitros.

Can. 98, § 1. Qui controversiam inter se habent, possunt scripto convenire ut ea ab arbitris dirimatur.

§ 2. Idem scripto convenire possunt qui contractum inter se ineunt vel inierunt, quod attinet ad controversias ex eo contractu forte orituras.

Can. 99. Nequeunt in arbitros compromitti controversiae de quibus transactio fieri vetatur.

Can. 100, § 1. Unus vel plures arbitri constitui possunt, dispari tamen numero.

§ 2. In ipso compromisso, nisi nominatim designentur, debet saltem eorum numerus praefiniri et simul ratio qua nominandi sint.

Can. 101. Compromissum est irritum: 1.º Si servatae non sint normae statutae ad validitatem contractuum, qui ordinariam administrationem excedunt;

2.º Si scripto non sit exaratum;

3.º Si procurator sine mandato speciali in arbitros compromissit aut violata sint praescripta *can. 99, vel 100;*

4.º Si controversia non sit vel orta, vel ex certo contractu oritura, ad normam *can. 98.*

Can. 102, § 1. Si arbitri non sint in compromisso designati, vel si suffiendi sint, et partes aliive, quibus designatio demandata est, dissentiant de omnibus vel nonnullis arbitris seligendis, quaelibet pars potest id tribunal quod competens esset ad causam definiendam in primo gradu committere, nisi partes aliter convenerint. Tribunal auditis ceteris partibus, decreto provideat.

§ 2. Eadem norma servanda est si qua pars aliusve negligat arbitrum designare, dummodo tamen ipsa pars quae ad tribunal recurrit, viginti saltem ante dies, suos arbitros, si forte debuit, designaverit.

Can. 103, § 1. Ab arbitri munere prohibentur: 1.º Minores:

2.º Excommunicati, infames et exclusi ab actibus legitimis coram Ecclesia post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam;

3.º Laici in controversiis de quibus in canone 2, § 1, n. 1-2.

§ 2. Religiosi munus arbitri ne suscipiant sine licentia Superioris.

Can. 104. Arbitri nominatio vim non habet, nisi scripto munus acceptet.

Can. 105, § 1. Praeter obligationes compromisso statutas, arbitri iisdem tenentur obligationibus quibus iudices, nisi rei natura aliud ferat.

§ 2. Nisi sententia sit irrita propter gravem ipsorum culpam, arbitri jus habent: 1.º Ad expensarum restitutionem; qua de re possunt sibi cavere ad normam can. 436, § 2;

2.º Ad honoraria, dummodo ne scripto se obligaverit ad gratuitam operam praestandam.

§ 3. Partes obligatione in solidum tenentur expensas et honoraria solvendi, salvo jure regressus.

Can. 106, § 1. Arbitri recusari possunt propter suspicionem, servato praescripto can. 143, § 1.

§ 2. De recusatone autem videt tribunal de quo in can. 102, § 1; quod, auditis arbitris recusatis et partibus, decreto quaestionem dirimat, arbitris quos suspectos declaret, nisi in compromisso aliud cautum sit, alios sufficiens.

Can. 107, § 1. Nisi partes aliter statuerint, arbitri rationem procedendi libere eligunt; simplex autem ipsa sit, et breves termini, naturali aequitate servata, et legis processualis ratione habita.

§ 2. Arbitri quavis coercitiva carent potestate; necessitate exigente, adire debent tribunal competens ad causam cognoscendam ut de poenis infligendis decernat.

§ 3. Praescripta can. 140, 265, § 3; 277, § 3, ad arbitratorum quoque iudicium, quatenus fieri possit, applicanda sunt.

Can. 108, § 1. Quaestiones incidentes quae forte exoriantur in iudicio arbitrari ipsi arbitri decreto dirimant.

§ 2. Si autem quaestio praejudicialis oriatur de qua compromitti in arbitros ad normam can. 99 nequeat, arbitri debent suspendere processum, donec de illa quaestione partes a iudice obtinuerint arbitrisque significaverint sententiam quae transierit in rem iudicatam, vel, si questio sit de statu personarum, sententiam quae executioni mandari possit.

§ 3. Arbitri provisiones de quibus in can. 189-198 decernere non possunt; necessitate exigente, servetur praescriptum can. 107, § 2.

Can. 109, § 1. Nisi partes aliter statuerint, arbitri sententiam **proferre** debent intra sex menses a die quo omnes munus acceptaverint.

§ 2. Terminus prorogari potest a partibus; his autem dissentientibus, a tribunali de quo in can. 107, § 2, auditis partibus, dummodo prorogatio necessaria sit, nec tamen ultra tres menses.

§ 3. Decursus termini suspenditur si qui arbiter subrogandus sit, aut si casus eveniat de quo in can. 106, § 1; 108, § 2; 255, n. 1; 257; ipso jure autem pars termini quae superest ad viginti dies prorogatur, si sit minor.

§ 4. Si arbiter unicus, vel omnes subrogandi sint, terminus interrumpitur.

Can. 110. Arbitri sententiam ferre debent ad normam juris.

Can. 111, § 1. Arbitrorum sententia ad majorem suffragiorum numerum fertur.

§ 2. Conscribi autem debet ad normam can. 396-398, quatenus res patitur, et addita mentione compromissi qua arbitrorum potestas ininitur.

§ 3. Sententia a singulis arbitris subscribi debet; ad ejusmet autem validitatem requiritur et sufficit ut major eorum numerus eidem subscribat, dummodo rationum, ob quas ceteri non subscripserunt, expressa mentio in eadem sententia fiat.

Can. 112, § 1. Exaratae ab arbitris sententiae integer textus intra quindecim dies ad cancellariam tribunalis eparchiae ubi sententia data est deponi debet: et intra quinque alios dies a depositione, nisi certo constet sententiam nullitate insanabili affectam esse, vicarius judicialis, per se vel per alium, decretum confirmationis proferat, partibus statim notificandum.

§ 2. Si vicarius judicialis hoc decretum proferre recuset, vel si transactis decem diebus a deposita sententia decretum non ediderit, pars cujus interest recurrere potest ad tribunal appellationis, servatis praescriptis can. 231, §, 3, 232.

Can. 113. Data ab arbitris sententia, etiamsi eadem irrita declaretur, nec partes jure aliquo suo cadunt, nec terminorum lapsus habetur; sed sive illud sive hi suspenduntur, usque ad transactos decem dies ab illo, quo judicialis sententia, quae illam arbitrorum nullam declaravit, in rem judicatam transit.

Can. 114, § 1. Excepta sententiae correctione, de juris remediis contra sententiam videt judex qui competens est ad causam ab arbitris definitam in primo gradu judicandam.

§ 2. Judex qui hujus sententiae nullitatem declaret, vel qui adversus eam concedat restitutionem in integrum, vel qui eam appellatione proposita

reformandam ex toto vel ex parte censuerit, causam ipsam in primo gradu judicare debet.

Can. 115. Arbitrorum sententiae correctio, in casibus de quibus in *can. 402, § 1*, peti potest a iudice loci in quo sententia data est, qui praescripta §§ 2-3 ejusdem canonis servare debet.

Can. 116, § 1. Querela nullitatis sanabilis proponi potest, intra mensem a notificatione decreti de quo in *can. 112: 1.º* Si compromissum sit irritum, firmo praescripto *can. 117, § 1, n. 2;*

2.º Si violatae sint normae de quibus in *can. 102-103;*

3.º In casibus de quibus in *can. 420, n. 2-4;*

4.º Si arbitri suae potestatis fines excesserint, vel terminos ad sententiam proferendam vel cancellariae tribunalis tradendam non servaverint.

§ 2. Nequit autem proponi propter nullitates de quibus in *n. 1 et 2* vel propter decursum termini ad sententiam proferendam, nisi a parte quae, ante sententiae pronuntiationem, nullitatem arbitris denunciaverit.

Can. 117, § 1. Querela nullitatis insanabilis proponi potest, servatis praescriptis *can. 419 et 424, § 1: 1.º* In casibus de quibus in *can. 418, n. 2-3;*

2.º Si violatum sit praescriptum *can. 99.*

§ 2. Terminus ad querelam nullitatis insanabilis proponendam decurrit a notificatione decreti de quo in *can. 112.*

Can. 118. Restitutio in integrum proponi potest, in casibus *can. 432* statutis, intra terminum unius mensis, ad normam ejusdem canonis computandum.

Can. 119. Tertii oppositio admittitur secundum normas *can. 425-428* statutas.

Can. 120. Appellatio a sententia arbitrari tunc tantum admittitur cum partes scripto inter se convenerunt sententiam huic remedio subjectum iri; quo in casu appellatio proponenda est intra decem dies a notificatione decreti de quo in *can. 112*, coram ipso iudice, qui decretum tulit; si autem alius sit iudex competens ad appellationem recipiendam, prosecutio coram eo intra mensem est facienda.

Can. 121, § 1. Arbitrorum sententia contra quam appellatio non admittitur, transit in rem iudicatam statim ac decretum de quo in *can. 112* prolatum sit.

§ 2. Arbitrorum sententia, contra quam appellatio admittitur, transit in rem iudicatam ad normam *can. 429, n. 2.*

Can. 122, § 1. Arbitrorum sententiae executio fieri potest in iisdem casibus quibus admittitur executio sententiae judicialis.

§ 2. Executio pertinet ad Hierarcham loci in quo data est, nisi partes alium executorem designaverint.

CAN. 1.929 AD 1.932 = cfr. *can. 98 ad 122.*

TITULUS XIX.—DE JUDICIO CRIMINALI

CAN. 1.933, § 1 = *can. 1, § 3.* ...sunt delicta quae in foro interno legitime probari possunt.

CAN. 1.933, § 2 = *can. 512.*

CAN. 1.933, § 3 ET 4.

Caput I.—De accusatoria actione et denuntiatione

CAN. 1.934 = *can. 507.*

CAN. 1.935, § 1 = *can. 508, § 1, 1.º* ...alterius, cujusvis conditionis, denuntiare...

Can. 508, § 1, 2.º Jure, de quo in n. 1, fruitur religiosus quoque, etiam adversus Superiores.

CAN. 1.935, § 2 = *can. 508, § 2.* Obligatio denuntiandi delicta urget... ad id aliquis adigitur sive lege vel peculiari legitimo praecepto, sive ex ipsa naturali...

CAN. 1.936 = *can. 509.* ...vel ore fieri... curiae vel protopresbyteris seu vicariis foraneis...

CAN. 1.937 = *can. 510.*

CAN. 1.938, § 1 = *can. 511, § 1.* ...diffamationis, ut promotor justitiae actionem criminalem instituere possit, requiritur...

CAN. 1.938, § 2 = *can. 511, § 2.* ...etiam si non praecesserit denuntiatio seu querela.

Caput II.—De inquisitione

CAN. 1.939, § 1 = *can. 513, § 1.* ...innotuerit, vel... vel... vel...

CAN. 1.939, § 2 = *can. 513, § 2.*

CAN. 1.940 = *can. 514.* Inquisitio, quamvis... possit, regulariter tamen committatur alicui...

CAN. 1.941, § 1 = *can. 515, § 1.* ...sed ad singulas causas.

CAN. 1.941, § 2 = *can. 515, § 2.* ...*can. 292-304.*

CAN. 1.941, § 3 = *can. 515, § 3.* ...nequit valide in eadem...

CAN. 1.942, § 1 ET 2 = *can. 516, § 1 et 2.*

CAN. 1.943 = *can. 517.*

CAN. 1.944, § 1 = *can. 518, § 1.*

CAN. 1.944, § 2 = *can. 518, § 2. ...can. 292-304.*

CAN. 1.945 = *can. 519.*

CAN. 1.946, § 1 = *can. 520, § 1.*

CAN. 1.946, § 2, 1.º = *can. 520, § 2, 1.º*

CAN. 1.946, § 2, 2.º = *can. 520, § 2, 2.º* Si indicia delicti habeantur...
normam § 3.

CAN. 1.946, § 2, 3.º = *can. 520, § 2, 3.º ...procedatur ad ulteriora.*

Caput III.—De correptione delinquentis

CAN 1.947 = *can. 521.*

CAN. 1.948, 1.º = *can. 522, 1.º ...excommunicatione Sedi Apostolicae, Patriarchae vel Archiepiscopo reservatae, aut poenam privationis... depositionis minoris seu depositionis simplicis, vel majoris seu degradationis;*

CAN. 1.948, 2.º ET 3.º = *can. 522, 2.º et 3.º*

CAN. 1949, § 1 = *can. 523, § 1.*

CAN. 1.949, § 2 = *can. 523, § 2. ...can. 528.*

CAN. 1.950 = *can. 524. ...can. 521-522...*

CAN. 1.951, § 1 = *can. 525, § 1. ...fuit actio damni ex delicto.*

CAN. 1.951, § 2 ET 3 = *can. 525, § 2 et 3.*

CAN. 1.952, § 1 ET 2 = *can. 526, § 1 et 2.*

CAN. 1.953 = *can. 527.*

Caput IV.—De instructione processus criminalis et de rei constitutione

CAN. 1.954 = *can. 528.*

Can. 529. Salvis praescriptis canonum hujus tertiae partis, in iudicio criminali servantur, nisi rei natura obstet, can. 226-452 de iudicio contentioso.

Art. I.—De causae introductione et litis contestatione (1)

CAN. 1.955 = *can. 530.* Causa criminalis introducitur per accusationis libellum a promotore iustitiae conficiendum secundum normas in can. 531 statutas.

Can. 531. Libellus a promotore iustitiae conficiendus indicare debet:

1.º Facta quibus constat delictum;

2.º Speciem delicti, allegatis canonibus qui eo pertinent;

(1) Rubrica pertinet ad Motu Proprio "Sollicitudinem Nostram".

- 3.° Probationes ex quibus constat de accusati parte in delicto;
- 4.° Facta quae constituunt circumstantias aggravantes vel minuentes delictum;
- 5.° Poenas in quas accusatus incurrerit juxta canones indicandos;
- 6.° Positiones facti seu articuli super quibus interrogandi sunt tum reus juxta interrogatoria libello adnectenda, tum testes juxta interrogatoria tempore opportuno exhibenda;
- 7.° Formulas propositas ad dubia, ut dicitur, concordanda.

Can. 535, § 1. Libello admissio, locus est rei citationi.

§ 2. Citatio conficienda et denuncianda est ad normam can. 237-245.

§ 3. Citatione legitime peracta, res desinit esse integra ad normam can. 247, et licet promotor justitiae ab accusatione recedat, tribunal ad ulteriora procedere et poenas imputato irrogare potest vel eundem in poenas incurrisse declarare.

Can. 536. Judex reum citans debet eum invitare ad eligendum advocatum inter definitum tempus; quo inutiliter elapso, idem judex ex officio advocatum reo constituat.

CAN. 1.956 = *can. 537.* ...censeat non sine fidelium... officio seu munere aliquo... sacram communionem publice... officiorum seu munerum exercitio, vel etiam a sacra communione publice sumenda prohibere.

CAN. 1.957 = *can. 538.* ...paroeciam, vel etiam...

CAN. 1.958 = *can. 539.*

CAN. 1.959.

Can. 540. Objectum seu materia judicii criminalis statuitur in ipsa litis contestatione qua judex pro tribunali sedens die in citatione assignato libellum promotoris justitiae accusato et partibus laesis, si quae sint, significat.

Can. 541. In sessione litis contestationis nisi concordari poterunt, quatenus judex id expedire censuerit, dubia circa ipsam quaestionem principalem.

Can. 542. Si reus in sessione litis contestationis crimen confiteatur, non ideo causa finitur. Potest tamen judex, pro suo prudenti arbitrio, liti finem imponere in casibus in quibus admittitur correptio.

Can. 543. Si die et hora contestandae liti praestituta reus non comparuerit nec justam absentiae excusationem allegaverit, contumax declaretur et procedatur ad ulteriora.

Art. II.—De ordine cognitionum (I)

Can. 544. Si reus exceptiones praejudiciales in sessione litis contestationis deduxerit, v. gr., extinctione actionis criminalis, de incompetencia iudicis, de re iudicata, de parte laesa excludenda, etc., locus est causae incidenti ad normam can. 361 et seqq. per tractandae et definiendae.

Can. 545, § 1. Lite contestata, causa incidens, si qua oriatur, proponi debet coram tribunali ad normam can. 361 et seqq.

§ 2. Causa incidens, nisi propter rei momentum aliud iudici videatur, una cum principali definienda est.

§ 3. Causa incidens, quae pendente instructoria proponitur, etsi pertractetur ante causam principalem, instructoriae evolutionem minime suspendit, nisi tribunal id expresse, gravissima ex ratione, decreverit. Causa autem incidens per memorialia, brevibus assignatis terminis, disceptetur; eam tribunal per decretum solvat, nisi decissio talis sit ut iudicio criminali finem imponat; quo in casu edatur sententia.

Can. 546, § 1. Contra tribunalis sententias vel decreta interlocutoria, etsi habeant vim sententiae definitivae, non datur separata appellatio; seu appellatio proponenda est una cum appellatione a sententia definitiva, nisi tribunal, attento quaestionis momento, separatam appellationem in ipso decreto vel sententia interlocutoria fieri posse admiserit.

§ 2. Tribunal, ante sententiam definitivam vel una cum sententia definitiva, sententias vel decreta quaelibet interlocutoria corrigere, emendare aut revocare, auditis partibus, potest.

Art. III.—De partibus privatis et de actione civili ex delicto orta (I)

Can. 547, § 1. Praeter reum citanda semper est pars cui ex delicto laesio juridica est allata, quaeque jus habet exercendi actionem civilem.

§ 2. Etsi citatio partis laesae fuerit omissa, vel ipsa, non obstante legitima citatione, non comparuerit, jus tamen habet interveniendi in iudicium sive primae instantiae sive appellationis, usque ad conclusionem in causa, servato praescripto can. 376, § 3.

§ 3. Interventus partis laesae admitti nequit si causa de actione civili ex delicto orta jam soluta sit per sententiam quae in rem iudicatam transierit.

§ 4. Proposita per legitimam citationem actione civili ex injuria vel diffamatione, jus denuntiationis vel querelae partis laesae perimitur.

(1) Rubrica pertinet ad Motu Proprio "*Sollicitudinem Nostram*".

§ 5. Firmo can. 511, § 2, a querela ex injuria vel diffamatione pars laesa resilire semper potest, accedente tamen imputati consensu. Quo in casu partes integram sibi reservare possunt actionem civilem damnorum.

Can. 548. Pendente vero judicio criminali, judicium contentiosum de actione ex delicto orta suspenditur, usque ad definitionem causae criminalis; integrum tamen est parti laesae actionem civilem in judicio criminali exercere juxta can. 547 et 551.

Can. 549. Sententia in judicio criminali edita, etsi de actione civili expresse non decreverit et absente parte laesa fuerit prolata, vim exerit ad ipsos civiles effectus quod attinet, sive quaeritur factum ipsum an exstiterit necne, sive quaeritur de rei imputabilitate.

Can. 550. Quod si existentia delicti ex quaestione quadam de statu personarum pendeat, criminale judicium, judicis sententia, suspendatur, usque ad definitionem quaestionis de statu in judicio contentioso pertractandae.

Can. 551. Actio civilis in judicio criminali exercetur a parte laesa per declarationem in actu litis contestationis factae vel per legitimum interventum ad normam can. 547, § 2.

Can. 552, § 1. Quaestio, si oriatur, de parte laesa admittenda, dirimatur ad normam can. 361 et seqq. 545.

§ 2. Contra decretum vel sententiam qua admittitur exercitium actionis civilis non datur appellatio nisi ad normam can. 546.

§ 3. Contra decretum vel sententiam quae partis laesae interventum excluderit datur immediata et separata appellatio in devolutivo tantum intra tres dies proponenda, infra decem dies prosequenda, et expeditissime definienda.

Can. 553, § 1. Pars laesa ad exercitium actionis civilis admissa jus habet proponendi exceptiones et probationes necnon advocatum et procuratorem sibi eligendi uti vera pars in causa, salvo tamen can. 376, § 3.

§ 2. Contra sententiam definitivam quae reum quavis de causa absolverit, pars laesa quae ad exercitium actionis civilis fuerit admissa, quibuslibet juris remediis frui valet, quamvis promotor justitiae ab iis abstinerit, quo in casu judicium impugnationis actionem contentiosam tantum respicere debet et pertractandum est juxta normas statutas circa judicium contentiosum.

Can. 554, § 1. Pars quae ad normam legis ecclesiasticae vel civilis, jure canonico legitime receptae, respondere debet de damno civili a delinquente patrato, jus habet interveniendi ad sua jura tuenda in criminali judicio.

§ 2. Pars laesa jus habet instandi ut citetur pars de qua in praecedenti paragrapho.

Art. IV.—De causa instructione deque probationibus (1)

Can. 555, § 1. Lite contestata locus est instructoriae.

§ 2. 1.º Ad rem ponens intra tres dies eligat instructorem;

2.º Instructor, in eadem causa definienda iudicis officio jungi nequit.

Can. 556. A decretis vel rescriptis iudicis instructoris, datur intra tres dies recursus ad tribunal cum effectu devolutivo tantum.

Can. 557. Reus regulariter est audiendus cum probationes a promotore iustitiae et a parte laesa propositae jam sint collectae. Iudex autem instructor debet summam probationum reo patefacere ita ut hic novas probationes postulare possit.

Can. 558. Tribunalis est aestimare quid valeat confessio rei, utrum in casu vim habeat plenae vel saltem semiplenae probationis, utrum confessio dividi possit necne. Quare, etsi reus delictum suum confiteatur, causa minime finitur et tribunal ad ulteriora procedere debet.

Can. 559, § 1. Jusjurandum de veritate dicenda aut de veritate dictorum nequit accusato deferri.

§ 2. Jurejurando suppletorio de quo in can. 352, absteineat iudex.

Can. 560. Testium examini interesse possunt, iudice consentiente, partium advocati; reus autem ne admittatur nisi gravissima ex causa.

Can. 561. Probationes quae fuerint ab inquisitore collectae ad normam can. 518, confirmandae sunt a testibus et peritis in instructoria, ut iudex ex ipsis suam certitudinem efformare possit; partibus autem semper licet iis uti in discussione causae praesertim ad contradictiones et variationes evincendas.

Can. 562. Cum iudex instructor causam satis instructam putaverit, suo decreto id statuatur et acta tribunali deferat una cum conclusionibus.

Can. 563, § 1. Tribunal, nisi supplementum instructoriae ex officio faciendum iusserit, publicationem actorum decernat, ita ut cum promotor iustitiae tum rei advocatus noscere possint sive acta instructoriae sive iudicis instructoris conclusiones.

§ 2. Una cum actis instructoriae publicandae sunt probationes quae fuerint ab inquisitore collectae ad normam can. 518.

Can. 564. Ex gravissima ratione iudex in publicandis actis decernere potest ut aliqua testimonia eo pacto advocatis communicentur ut nomina testium secreta sub iuramenti sanctitate servent ita ut ne reo quidem pateant. Quo in casu partes invitentur ad manifestanda nomina eorum quos sibi infensos vel inimicos habeant et inimititiae rationes.

(1) Rubrica pertinet ad Motu Proprio "*Sollicitudinem Nostram*".

Can. 565, § 1. Publicatis actis, tribunal statuit diem causae definiendae.

§ 2. Decretum denuntiari debet omnibus partibus saltem decem dies ante definitionem causae.

Can. 566. Quinto saltem die ante causae definitionem, cum promotor justitiae tum rei advocatus suas scripturas in cancellaria tribunalis deponere debent ut a parte adversa nosci possint.

Can. 567. Die definiendae causae assignato habebitur discussio oralis.

Art. V.—De causae discussione et definitione (1)

Can. 568. In discussione orali novas probationes colligi nequeunt.

Can. 569, § 1. Discussioni adsistunt promotor justitiae, reus ejusque advocatus, pars laesa et pars de qua in can. 554, earumque advocati.

§ 2. Tribunalis est peritos qui operam in causa praestiterint ad discussionem vocare ut peritias suas declarare valeant.

Can. 570, § 1. In discussione hic ordo servetur ut primus promotor justitiae, secunda et tertia, si quae sint, pars laesa et pars de qua in can. 554, earumque advocati, ultimo reus conventus ejusque advocatus loquantur.

§ 2. Quod si responsionibus sit locus, ultimo semper reus conventus ejusque advocatus, jus habent replicandi.

§ 3. Praesidis est moderari oralem discussionem.

Can. 571, § 1. Discussionem absoluta, tribunal sententiam proferat.

§ 2. Si ex discussione emerit necessitas novarum probationum colligendarum, tribunal, dilata definitione causae, novas probationes ipsum colligat.

Can. 572. Pars dispositiva sententiae statim publicanda est, nisi tribunal gravi de causa decernat decisionem secreto servandam esse usque ad formalem sententiae publicationem, quae non ultra mensem a die definitionis differri potest.

Art. VI.—De juris remediis contra sententiam deque executione sententiae (1)

Can. 573. Reus contumax appellationem intra terminos jure statutos proponere et prosequi potest neque ulla tenetur obligatione petendi beneficium can. 371.

Can. 574. Prudenti iudicio promotoris justitiae in superiori tribunali committitur prosecutio remedii juris a promotore in inferiore tribunali

---

(1) Rubrica pertinet ad Motu Proprio "Sollicitudinem Nostram".

propositi. Peracta autem legitime partium apud tribunal superius citatione, servetur praescriptum can. 535, § 3.

Art. VII.—De expensis judicialibus (I)

Can. 576. Ad aliquid solvendum titulo expensarum judicialium adigi possunt tantum partes privatae, nisi et ipsae ad normam can. 441-443 eximantur.

TITULUS XX.—DE CAUSIS MATRIMONIALIBUS

Caput I.—De foro competenti

CAN. 1.960 = *can. 468.*

CAN. 1.961 = *can. 469.* ...magistratum; sed si incidenter...

CAN. 1.962 = *can. 470.* ...de quibus in can. 15, n. 1. ...illa ...cui eas Summus Pontifex in singulis casibus delegaverit; ...et non consummato, S. C. pro Ecclesia Orientali; causas vero... Paulinum et causas inter partem catholicam et partem acatholicam, sive baptizatam sive non baptizatam, quocumque modo ad Sedem Apostolicam delatas, S. C. Sancti Officii.

CAN. 1.963, § 1 = *can. 471, § 1.* Nullus iudex...

CAN. 1.963, § 2 = *can. 471, § 2, 1°.* ...uti poterit in processu superato et non consummato;

2° Si vero probationes de non secuta matrimonii consummatione hactenus instructae, habeantur non sufficientes, eadem compleantur et acta dein plena instructa ad S. Congregationem remittantur.

§ 3. Pariter si iudex competens auctoritate propria iudicium peregerit de matrimonii nullitate, ex alio capite, et matrimonii nullitas evinci non possit, sed incidenter dubium valde probabile emerit de non secuta matrimonii consummatione, tunc integrum est alterutri vel utrique parti libellum porrigere Romano Pontifici inscriptum, pro dispensatione a matrimonio rato et non consummato; et ipso jure fit potestas iudici causam instruendi. Idem iudex acta, plene instructa, dein ad S. Congregationem remittat.

CAN. 1.964 = *can. 472.* ...aut in quo sive pars conventa sive pars catholica, si altera sit acatholica, domicilium...

CAN. 1.965 = *can. 473.*

(1) Rubrica pertinet ad Motu Proprio "*Sollicitudinem Nostram*".

Caput II.—De tribunali constituendo

CAN. 1.966 = *can. 474. Unicus est...*

CAN. 1.967 = *can. 475. ...rato et non consummato, citari... can. 62.*

CAN. 1.968, 1.º, 2.º ET 3.º = *can. 476, 1.º, 2.º et 3.º*

CAN. 1.969, 1.º = *can. 477, 1.º*

CAN. 1.969, 2.º = *can. 477, 2.º ...feri, ut contradicere possit;*

CAN. 1.969, 3.º ET 4.º = *can. 477, 3.º et 4.º*

*Caput III.—De jure accusandi matrimonium et postulandi dispensationem
super rato*

CAN. 1.970.

CAN. 1.971, § 1, 1.º = *can. 478, § 1, 1.º ...impedimenti vel, etiam alia
ratione, nullitatis matrimonii causa directa et dolosa;*

CAN. 1.971, § 1, 2.º = *can. 478, § 1, 2.º*

CAN. 1.971, § 2 = *can. 478, § 2. ...denuntiandi. Eodem jure gau-
dent conjuges ad accusandum matrimonium inhabiles.*

*Can. 478, § 3. In causis de nullitate matrimonii, ut acatholici, sive bap-
tizati sive non baptizati, partes actoris agere queant, indigent facultate im-
petranda a S. C. Sancti Officii.*

CAN. 1.972 = *can. 479. ...quaestio, aut aliter ferant statuta personalia.*

CAN. 1.973 = *can. 480. In causis super rato et non consummato non
proceditur nisi ad legitimam saltem unius conjugis petitionem.*

Caput IV.—De probationibus

Art. I.—De testibus

CAN. 1.974 = *can. 481. ...de quibus in can. 279, § 3, n. 3...*

CAN. 1.975, § 1 = *can. 482, § 1. ...debet quisque conjugum, septem
testes, qui testes credibilitatis dicuntur, inducere... in controversiam deduc-
tam.*

§ 2. Testibus credibilitatis a partibus inductis potest iudex ad normam
*can. 281, § 3, alios testes ex officio adjungere; imo debet, quoties testes
credibilitatis a partibus inductos pauciores fuerint vel insufficientes aesti-
maverit.*

CAN. 1.975, § 2 = *can. 482, § 3. Testimonium hoc est argumentum...*

Art. II.—De inspectione corporali

CAN. 1.976 = *can. 483.*

CAN. 1.977 = *can. 484. ...can. 313-328...*

CAN. 1.978 = *can. 485.*

CAN. 1.979, § 1 = *can. 486, § 1. ...ex officio designari debent.*

CAN. 1.979, § 2 = *can. 486, § 2. Ad mulierem vero inspiciendam designentur duae mulieres quae laurea doctorali in arte medica, vel saltem legitimo peritiae in arte obstetricia testimonio praeditae sint. Si vero tales mulieres ad inspectionem perficiendam haberi nequeant, tunc licitum erit Hierarcae, de consensu mulieris inspiciendae, examen peragendum committere viris, qui non tantum medica arte sint insignes, sed etiam religionis et honestatis laude commendati, moribus atque aetate graves.*

CAN. 1.979, § 3 = *can. 486, § 3.*

CAN. 1.980, § 1 = *can. 487, § 1. Mulieris inspectionem seorsum singuli legitime ad eam faciendam designati exsequi debent.*

CAN. 1.980, § 2 = *can. 487, § 2. Qui inspectionem viri vel mulieris legitime peregerint, singulas relationes...*

CAN. 1.980, § 3 = *can. 487, § 3.*

CAN. 1.981 = *can. 488.*

CAN. 1.982 = *can. 489. ...peritorum in scientia psychiatrica peculiariter versatorum, qui infirmum...*

Caput V.—De publicatione processus, conclusione in causa et sententia

CAN. 1.983, § 1 = *can. 490, § 1. Publicato processu partes possunt adhuc novos... can. 309...*

CAN. 1.983, § 2 = *can. 490, § 2. ...can. 304...*

CAN. 1.984, § 1 = *can. 491, § 1.*

CAN. 1.984, § 2 = *can. 491, § 2. Quare iudex ad definitivam...*

CAN. 1.984, § 3 = *can. 491, § 3. ...iudice definiendae causae diem...*

CAN. 1.985 = *can. 492.*

Caput VI.—De appellationibus

CAN. 1.986 = *can. 493. ...tribunal appellationis provocare...*

Can. 494. Si in gradu appellationis novum nullitatis caput afferatur, illudque nemine contradicente, a collegio admittatur, de eo iudicandum est tanquam in prima instantia.

CAN. 1.987 = *can. 495.*

CAN. 1.988 = *can. 496. ...nullitate vel data a rato dispensatione, Hierarcha loci curare... celebratio adnotata est.*

CAN. 1.989 = *can. 497, § 1.* ...matrimonialibus, haud exceptis causis separationis conjugum, numquam... praescripto can. 430, non autem ab eodem tribunali vel ab alio ejusdem gradus, salvo praescripto § 2.

Can. 497, § 2. In patriarchalibus causae de quibus in § 1 retractari possunt, consentiente vinculi defensore, in tribunali patriarchali, mutatis tamen iudicibus.

Caput VII.—De casibus exceptis a regulis hucusque traditis

CAN. 1.990 = *can. 498.* ...constiterit existere impedimentum disparitatis... voti castitatis emissi in professione majore, ligaminis... certitudine, ex certo et authentico documento vel etiam alio legitimo modo habita, apparuerit..., nullitatem sententia declarare...

CAN. 1.991 = *can. 499.* ...hanc sententiam defensor... can. 498...

CAN. 1.992 = *can. 500.* ...can. 498...

TITULUS XXI.—DE CAUSIS CONTRA SACRAM ORDINATIONEM

CAN. 1.993, § 1 = *can. 501, § 1.* ...obligationes ex subdiaconatus vel majore ordine contractae... ad S. C pro Ecclesia Orientali, vel si...

CAN. 1.993, § 2 = *can. 501, § 2.* ...can. 72-80.

CAN. 1.993, § 3 = *can. 501, § 3.*

CAN. 1.994, § 1 ET 2 = *can. 502, § 1 et 2.*

CAN. 1.995 = *can. 503.* ...tum in parte prima, tum in sectione prima et tertia hujus secundae partis praescripta sunt servari etiam debent, nisi rei natura obstat, in causis contra sacram ordinationem.

CAN. 1.996 = *can. 504.*

CAN. 1.997 = *can. 505.*

CAN. 1.998, § 1 = *can. 506, § 1.*

CAN. 1.998, § 2 = *can. 506, § 2.* ...can. 493-497...

EX LIBRO V.—DE DELICTIS ET POENIS

CAN. 2.307 = *can. 520, § 3.*

SECTIO II.—DE JUDICIO CONTENTIOSO CORAM UNICO JUDICE (1)

Can. 453. Ad judicem unicum jura spectant cum tribunalis cum praesidis.

Can. 454. Partes defendere se valent per se ipsas vel per unicum advocatum.

Can. 455. Partibus non licet plures quam quatuor vel quinque testes adducere.

Can. 456, § 1. Judicialis petitio, firmo can. 230, referre debet: 1° Facta quibus actoris petitiones innituntur, breviter, integre et clare exposita:

2° Probationes quibus actor vult facta demonstrare; testium nomine, cognomine, conditione, ac commorationis loco indicatis;

3° Pretium rei petitaе quatenus ab eo pendeat judicis competentia, una cum iis quae necessaria sint ad rei pretium constabiliendum;

4° Conclusiones actoris.

§ 2. Judicialis petitio proponi potest ore judici unico; quo in casu, notarius eam scriptis consignet.

Can. 457. Judex, intra triduum ab exhibita petitione judiciali, decreto ad calcem ipsius petitionis ab actore vel a notario scripto apposito, praecipiat communicari, notarii cura, exemplar petitionis judicialis reo, facta huic facultate, intra decem dies deponendi in cancellaria tribunalis scriptam responsionem, vel adeundi tribunal ad respondendum petitioni actoris; quo in casu, notarius in actis referre debet rei responsum.

Can. 458. Judex poterit, si res ferat, alium praefigere actori terminum ad replicandum alterutro ex indicatis modis.

Can. 459. Elapso termino reo constituto ad respondendum et actori ad replicandum, si hic terminus constitutus fuerit, judex, perspectis actis —nisi spes aliqua concordiae affulgeat litem componendo per transactione mad normam can. 94 seqq.—partes citet ut coram se compareant, adsignato termino non infra decem nec supra triginta dies. Citationis decretum, notarii cura, partibus denuntiari debet.

Can. 460, § 1. Integrum est partibus scriptam relationem ad probandas suas petitiones ad tribunal deferre, dummodo id faciant tres saltem ante audientiam dies et duplici exemplari, quorum alterum ex continenti communicari debet cum altera parte.

§ 2. Item, intra terminum de quo in § 1, partes quae velint quosdam audiri testes non adductos in petitione judiciali, debent horum nomina cum

---

(1) Rubrica pertinet ad Motu Proprio "*Solicitudinem Nostram*".

aliis requisitis de quibus in can. 456, § 1, n. 2, cancellariae tribunalis nota facere, ea lege ut iudex partibus numerum testium dumtaxat paulo majorem adducere permittat propter peculiaria causae adjuncta.

Can. 461. In audientia probationes colliguntur.

Can. 462. Probationibus collectis proceditur in eadem audientia ad discussionem oralem.

Can. 463. Fine discussioni orali imposito, si iudex ex actis et probatis censeat causam sufficienter instructam, poterit sententiam vel statim pronuntiare, vel eadem differe, non tamen ultra tres dies.

Can. 464. Si in audientia probationes jam admissae colligi haud poterint, vel iudex necessarium ducit novas probationes colligere, altera statuitur audientia.

Can. 465. Sententiae interlocutoriae a iudice unico prolatae impugnari nequeunt nisi una cum sententiis definitivis, atque modis ad impugnandas sententias definitivas admissis.

Can. 466. Pars disposita sententiae statim communicetur ore partibus, nisi iudex decernat decisionem secreto servandam esse usque ad formalem sententiae publicationem.

Can. 467. Sententiae textus quam primum edendus est, ad summum intra quindecim dies.

* * *

De la comparación de los textos del Derecho procesal de la Iglesia latina y el publicado para la Iglesia oriental por el Motu Proprio "*Sollicitudinem Nostram*", se deduce que no son muchas las discrepancias entre ambos Derechos, reconociéndose en el de la Iglesia oriental las declaraciones de la Santa Sede a los cánones del Código de la Iglesia latina y ciertas aclaraciones que juzgamos de no escaso interés para la interpretación de algunos cánones de nuestro Código.

ILDEFONSO PRIETO LOPEZ

Auditor de la Rota Española